62. Torstaina 30 päivänä syyskuuta 1999

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistamiseksi .. 1972

Hallituksen esitys HE 84/1999 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi kemikaalilain, torjunta-ainelain ja terveydensuojelulain 21 §:n muuttamisesta 1984

Hallituksen esitys HE 85/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 7 §:n muuttamisesta 1987

Hallituksen esitys HE 45/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 3/1999 vp

4) Hallituksen esitys eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys HE 65/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 8/1999 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi kaupankäynnistä vakioiduilla optioilla ja termiineillä annetun lain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi 1988

Hallituksen esitys HE 47/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 5/1999 vp

Lähetekeskustelu

6) Laki eläkkeenhakijoiden oikeusturvan parantamisesta ..... „

Lakialoite LA 91/1999 vp (Mikko Kuoppa /vas ym.)

7) Laki sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta 1992

Lakialoite LA 92/1999 vp (Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk ym.)

8) Laki pienyritysten jakamattoman tulon verotuksesta ..... „

Lakialoite LA 103/1999 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

9) Laki lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta ..... „

Lakialoite LA 104/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

10) Laki työttömyysturvalain 22 §:n muuttamisesta 1993

Lakialoite LA 105/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

11) Laki rikoslain 21 luvun muuttamisesta 1993

Lakialoite LA 106/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

12) Laki tuloverolain muuttamisesta ... „

Lakialoite LA 107/1999 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

Mietintöjen pöydällepano

13) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys HE 37/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 6/1999 vp

14) Hallituksen esitys laiksi velkakirjalain 5 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys HE 52/1999 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Mikkola.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila sekä edustajat Akaan-Penttilä, Biaudet, Gustafsson, Halonen, Jaakonsaari, Kallio, Kemppainen, Kiviniemi, Korhonen R., Korkeaoja, Kummola, Lax, Leppä, Lipponen, Mertjärvi, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pulliainen, Rauhala, Saapunki, Saarinen, Sasi, Syvärinen, Vahasalo ja Viitanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Saarinen, Rauhala ja Lax.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

30.9. ja 1.10. edustajat S-L. Anttila, Biaudet ja Sasi sekä
30.9.—4.10. edustaja Jaakonsaari.

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä ovat poissa
30.9. ja 1.10. edustajat Kiviniemi ja Mertjärvi.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Toinen varapuhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta
30.9. edustajat Gustafsson, Halonen, Korhonen R., Lax, Rauhala, Saarinen, Vahasalo ja Viitanen sekä
30.9. ja 1.10. edustajat Kallio ja Saapunki.
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistamiseksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 84/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ympäristöministeri Hassi: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Käsillä on nyt tuhti ja merkittävä ympäristölainsäädännön uudistus. Tämän lainsäädännön merkittävin kysymys on yhtenäistäminen, niin ympäristönsuojelua koskevien sisällöllisten säädösten yhtenäistäminen ja kokoaminen yhteen lakiin kuin myös ympäristölupamenettelyn yhtenäistäminen.

Tällä lailla, mikäli eduskunta sen hyväksyy, tullaan panemaan täytäntöön Euroopan unionin niin sanottu Ippc-direktiivi eli direktiivi, joka on annettu ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseksi. Mutta lakiesitys on perusteltu myös kansallisista tarpeista, ja itse asiassa tällainen ympäristölainsäädännön yhtenäistämishanke on ollut vireillä jo 70-luvulta lähtien.

Ruotsissa jo vuonna 69 säädettiin ympäristönsuojelulaki, joka käsittää kaikki ympäristönsuojelun keskeiset elementit. Norjassa vastaava yhtenäinen laki säädettiin vuonna 81, ja monissa EU:n jäsenmaissa on pitkään ollut Suomea yhtenäisempi ympäristölainsäädäntö.

Suomen ympäristölainsäädäntö on sinänsä ollut kattava mutta hajanainen. Tämä on koskenut myös lupajärjestelmiä. Tähänastinen ympäristölupajärjestelmä ja vesilain lupajärjestelmä ovat sinänsä toimineet kohtalaisen hyvin ja tuoneet tuloksia myös ympäristön pilaantumisen torjunnassa. Pahimmat ongelmat todellakin johtuvat luvantarvesäännösten kirjavuudesta ja hajanaisuudesta.

Myös luvanhakijan kannalta on ollut hankalaa, kun samaan toimintaan on ollut haettava lupaa eri viranomaisilta. Tämä seikka on ollut esteenä myös yhdenmukaisten ja kustannustehokkaiden ympäristönsuojeluvaatimusten asettamiselle. Koska eri päästöjä koskevat luvat ovat olleet eri viranomaisten harkinnassa, luvanhakijan toiminnan kaikkien ympäristövaikutusten arviointi ja huomioon ottaminen samassa päätöksenteossa on myös ollut vaikeaa. Jos nyt haluaisi yksinkertaistaa lupamenettelyn, voisi sanoa, että tästä lähtien tietty toiminnanharjoittaja tulee hakemaan kaikki ympäristöpäästöihin liittyvät lupansa yhdeltä luukulta.

Varsinainen lakiesityksen valmistelutyö on ollut käynnissä viisi vuotta oikeusministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä. Itse asiassa tavoitteena oli antaa lakiesitys jo viime vuoden syksyllä, jolloin olisi pysytty myös direktiivin edellyttämässä aikataulussa. Mutta edellisen hallituksen loppumetreillä lakiesityksen antaminen kariutui uusien perustettavien ympäristölupavirastojen hallinnollista sijaintia koskevaan erimielisyyteen. Tänä vuonna ehdotusta on tiiviisti viimeistelty ja myös eri intressitahoja on kuultu. Eri intressitahojen kommentit on pyritty ottamaan mahdollisuuksien mukaan huomioon. Lakiesitys todella sisältää monta kohtaa, joita on varsin pitkään hiottu yhdessä eri tahojen kanssa.

Uutena asiana lainsäädännössämme on lain 1 §:ssä, tarkoituspykälässä, kirjattu lain tavoite ilmastomuutoksen torjunnasta. Se lienee ensimmäinen kerta, kun ilmastomuutoksen torjunta suomalaisessa lainsäädännössä todetaan. Ilmastomuutoksen torjuntahan on sinänsä laaja, monien eri hallinnonalojen yhteisiä toimia vaativa asia, mutta niitä asioita, joita tämä laki tässä muodossa kattaa, ovat niin sanottujen cfc-kaasujen sekä metaanin ja typpioksiduulin päästöjen säätely. Nämä viisi kaasuahan ovat ilmastomuutosta aiheuttavia kaasuja hiilidioksidin ohella. Hiilidioksidipäästöihin nyt esitetyssä muodossa tämä lakiesitys ei ulotu, mutta perusteluissa on todettu, että sitä mukaa, kuin hallitus saa valmiiksi ilmastomuutosta aiheuttavien päästöjen vähentämisen kansallisen toimintaohjelman, tähän lakiin tullaan myöhemmin tekemään täydennyksiä.

Itse ympäristönsuojelun vaatimustasoon tämä lakiesitys ei aiheuta suuria muutoksia. Muutokset ovat enemmän menettelytapojen puolella. Valtioneuvosto saisi laajahkot valtuudet yleisten normien antamiseen ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

Myöskään niiden toimintojen määrää, jotka ovat luvanvaraisia, ei tällä lailla ole tarkoitus laajentaa. Mutta kuten jo totesin, lupa tullaan vastedes hakemaan yhdeltä luukulta. Kukin toimija tulee hakemaan sitä yhdeltä luukulta.

Ympäristönsuojelulain mukaista uutta ympäristölupaa tulisi hakea määräajassa lain voimaantulosta eli viimeistään vuoden 2004 loppuun mennessä direktiivin liitteen mukaisille laitoksille ja niille laitoksille, joiden ilmapäästöluvat on voimassa olevan lainsäädännön mukaan uudistettava. Tällaisia lupia on arvioitu olevan hieman toistatuhatta. Muita tähän mennessä olemassa olevia lupia ei ole välttämätöntä uusia.

Uutena ohjauskeinona tämä laki tuo kunnan ympäristönsuojelumääräykset, joita kunta voi tarvittaessa antaa. Itse olen ristinyt tämän kohdan Tuusulanjärvi-pykäläksi. Eli kunta ei saisi mitenkään täyttä vapautta antaa kunnallisia määräyksiä. Kunnalliset määräykset eivät myöskään voi olla ristiriidassa lain tai valtioneuvoston antamien asetusten kanssa, mutta tiettyjen paikallisten erityisolojen perusteella, esimerkiksi pohjavesien erityissuojelun tarpeen perusteella ja myös pintavesien erityissuojelun tarpeen perusteella, kunta saisi oikeuden kunnallisiin määräyksiin.

Suurimmat muutokset tulisivat lupahallintoon. Vesioikeudet lakkautettaisiin. Vesioikeuksien nykyisille paikkakunnille perustettaisiin kol-

me ympäristölupavirastoa, ja vesioikeuksien henkilökunta siirtyisi näihin ympäristölupaviranomaisiin. Ympäristölupavirastot tulisivat ratkaisemaan ne luvat, jotka vanhan lainsäädännön mukaisesti ovat vesilain mukaisia lupia sekä niiden lisäksi ympäristövaikutuksiltaan merkittävien toimintojen luvat sekä ne luvat, joissa hakijana on alueellinen ympäristökeskus. Muita ympäristölupaviranomaisia tulisivat olemaan alueelliset ympäristökeskukset ja kunnat. Valtion ja kuntien työnjakoon ympäristölupaasioissa laki ei aiheuttaisi olennaisia muutoksia.

Ehkä yksi visaisimpia kysymyksiä lakiesityksen valmistelussa on ollut nykyisten vesioikeuksien henkilöstön asema, ja mielestäni se turvataan tässä uudistuksessa varsin hyvin. Vesioikeustuomarit ja vesioikeuksien henkilökunta tullaan siirtämään ympäristölupavirastoihin, ja ympäristölupaviraston johtajan ja ympäristöneuvoksen virat perustettaisiin virkamieslaissa tarkoitettuina erittelyvirkoina, joka järjestely korostaisi myös päätöksenteon riippumattomuutta.

Laki yhdenmukaistaisi myös muutoksenhaun. Haitan kärsijän asema paranisi, kun nykyiseen vesilakiin perustuvat niin sanottu puhevaltaleikkuri ja valituslupajärjestelmä poistuisivat. Valitusoikeus myös laajentuisi merkittävästi. Asianosaisten lisäksi valitusoikeuden tulisivat saamaan rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, joiden tarkoitus on ympäristön, terveyden, luonnonsuojelun tai asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja joiden toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset olisivat.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, tämän uudistuksen myötä Suomi on nyt saamassa Euroopan uudenaikaisimman ympäristönsuojelulain.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ympäristövaliokunta on kieli pitkällä odottanut tätä lakiesitystä ainakin toista vuotta. Todellakin, niin kuin ministeri Hassi totesi, edellisen hallituksen aikana sitä odotettiin ja sehän luvattiinkin pariin kertaan. Sitten tilanne siirtyi syksyyn 98. Voi nyt ehkä tällä hetkellä todeta sen, että oli hyvä, ettei se silloin tullut. Valiokunnalla oli maankäyttö- ja rakennuslaki käsittelyssä, vaalit olivat tulossa, ja aika tavalla oli erilaista henkeä liikkeellä vaalinalusaikana. Näin ollen muutkin kiireet, mitä eduskunnan jäsenillä oli, olisivat ehkä olleet mukana hyvää käsittelyä häiritsemässä.

Mutta, arvoisa puhemies, on tietysti jälleen kiireen paikka. Haluan todeta vielä ministeri Hassin läsnäollessa, että valiokunnan saaman tiedon mukaan kysymyksessä on niin sanottu budjettilaki, jolloin aikataulu ympäristövaliokunnan näkökulmasta on kohtuullisen tiukka, kun katsomme, että kysymyksessä on runsaan 400 sivun hallituksen esitys ja yli 20 eri lakia, joita muutos koskee.

Mutta on erittäin hyvä asia, että esitys nyt on valmistunut edes syksyllä, syyskuun lopulla, ja tämä on, niin kuin ministeri Hassi totesi, varmasti moderni. Se vahvistaa kansalaisten asemaa, kansalaisjärjestöjen asemaa ja niiden merkitystä. Se antaa, voi sanoa, myös melkoisesti vastuuta kansalaisjärjestöille. Myöskin olisi varsin tärkeää tiedottaa Suomen kansalaisille, että laki toimiakseen vaatii kansalaisten aktiivisuutta. Kansalaisjärjestötkin ja kansalaiset tullaan siis laittamaan paljon haltijoiksi. Olemme lukeneet varsin arvovaltaisia käsityksiä tästä asiasta, ja on todettu, että on tietysti hyvä, että on luotu mahdollisuus erilaisten hankkeiden kritiikille. Kun katsomme ympäristömme tilaa, tietysti on selvää, että on varsin paljon vuosikymmenien aikana tehty sellaista, joka ei ole ollut tyydyttävää, jonka lopputulokset ovat olleet kielteisiä.

Hallituksen esitys siis yksinkertaistaa tilannetta ja on sillä tavalla myönteinen asia. Ei ole monen luukun menetelmää käytössä. Tulee ympäristölupiin yhden luukun menetelmä.

Lopuksi vielä haluaisin, puhemies, todeta sen, että ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistaminen ei sinänsä ehkä ole kovin ongelmallinen tehtävä. Kysymys on enemmänkin eri lakien yhdistämisestä. Varsinainen koetinkivi lain kannalta tulee olemaan se, millä tavalla todella kansalaiset pystyvät olemaan mukana lain toteuttamisessa. Meillähän on toinen vastaavan tyyppinen laki, maankäyttö- ja rakennuslaki, joka tulee voimaan ensi vuoden alusta, vuoden 2000 ensimmäinen päivä, ja myös se laki vaatii kansalaisten aktiivisuutta tullakseen tarkoituksenmukaisesti sovelletuksi ja voimaan.

Ministeri Hassi mainitsi ilmastonsuojelun, ja lopuksi haluan todeta omaltakin puoleltani, että on tosi positiivinen asia, että ilmastonmuutoksen torjunta on otettu tavoitteissa mukaan. Uskon, että valiokunta tulee todella tarkoin ja ahkerasti hallituksen esityksen käsittelemään.

Ympäristöministeri H a s s i : Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen on aivan oikeassa todetessaan, että lain käsittelyaikataulu eduskunnassa on tiukka siksi, että tämä on budjettilaki. Tämä

kuitenkin johtuu siitä, että lakia on hyvin neuvotellen valmisteltu. Kuten sanoin, mitä moninaisimpien tahojen toiveet on pyritty ottamaan huomioon lain valmistelussa, ja ehkä tuloksesta jotain kertoo sekin, että hallitus antoi lakiesityksen yksimielisesti. Uskon, että jos näitä riitakysymyksiä lakiesitykseen olisi jäänyt ja eduskunta olisi saanut samat valitukset, se olisi ehkä kuitenkin kokonaisuudessaan pitkittänyt tätä prosessia.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Muutamia otsikoita parilta viime kuukaudelta: "Polttoöljyä valui Paimionjokeen, Turku ottaa nyt vetensä Aurajoesta"; "Raportti ehdottaa Itämeren kemiallisten aseiden hautaamista"; "Suomen sisävesien tila pahenee"; "Kuolleet pohjat kuormittavat Uudenmaan rannikkovesiä".

Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä, eli tilanne, mikä meillä tällä hetkellä vallitsee, ei ole vielä tyydyttävä kaikilta osin. Emme voi missään tapauksessa sanoa, että meidän on syytä olla ylpeitä siitä, miten olemme omalta osaltamme asioita hoitaneet, vaikkakin voidaan tietysti todeta, että on maita, joissa asiat ovat vielä huonommalla tolalla.

Mielestäni lakiesitys on siinä hyvä, että tietyllä tavalla se yhdistää ilman, maan, veden. Ihan samalla tavalla kuin aikaisemmin olemme jo oppineet ymmärtämään sen, että saasteet eivät tunne maiden rajoja, samalla tavalla lain lähtökohta on eri elementtien yhdistäminen, koska kaikki vaikuttavat tietyllä tavalla toisiinsa.

Mielestäni on hyvää kehitystä viime aikoina ollut se, että ympäristökysymyksistä on yleensä kiinnostuttu paljon enemmän kuin aikaisemmin. Niiden tärkeys on ymmärretty ja niiden tärkeys on ymmärretty myöskin erilaisten yhteisöjen ja yritysten puolella: Tämän päivän sana on myös ympäristökilpailu. Tämmöistä myönteistä asenteellista kehitystä on ollut. Kuitenkin olen sitä mieltä, että tällä hetkellä valitettavasti poliittinen kiinnostus on vielä harvojen yksilöiden huolena eli kansallinen, laajempipohjainen tämän asian tiedostaminen on vielä jollain tavalla keskeneräistä ja huolen kantaminen asioiden etenemisestä voisi olla vielä tärkeämpää.

Mielestäni meidän on lainsäädännössä seurattava sitä, että pystyisimme laatimaan tarkempaa seulaa, joka nimenomaan toimisi ennalta ehkäisevästi, koska tietyllä tavalla, jos ympäristökysymyksissä tapahtuu virheitä ja vahinkoja, niiden korjaaminen on monin kerroin vaikeampaa kuin ennalta niihin puuttuminen. Lainsäädäntöä uudistettaessa toivoisinkin, että myös tämä uusi laki merkitsisi jollain tavalla tiukentamista, koska nykyinen tilanne osoittaa sen, että toivomisen varaa on.

Me emme voi kuitenkaan henkäistä vielä sillä, että saamme joitakin lakiesityksiä voimaan, vaan mielestäni jatkossa on oltava erittäin tarkkana sen suhteen, minkälainen seuranta näiden asioiden osalta pystytään järjestämään eli miten pystymme keräämään tietoa myös keskitetysti niin, että voimme saada selville, minkälaisia erilaisia vaikutuksia eri asioilla on, ja miten pystytään myös antamaan tietoa eteenpäin, etteivät mahdollisesti samat virheet toistuisi.

Sinänsä lupavirastojärjestelmä, mikä tähän on nyt viritetty, tuntuisi järkevältä siten, että se olisi tukemassa lupavirastoja nimenomaan tietynlaisiksi tietopankeiksi. Mielestäni tämä on myös luvanhakijoiden kannalta siinä mielessä hyvä, että ei enää tarvita monen luukun, monen erillisen luvan politiikkaa, vaan näitä asioita pystytään keskittämään. Kuitenkin toivoisin, että myös näille virastoille, joita nyt tulee, tietyllä tavalla, jos ei muuta, niin ympäristökeskusten kautta tosiaan kytkettäisiin ympäristöongelmien ja -katastrofien jälkihoito, jotta niistä voitaisiin ottaa oppia, tarvitseeko joitain uusia toteutumistapoja ottaa huomioon.

Lain toteuttamisen kannalta pitäisin erittäin tärkeänä sitä, että eivät vain lupavirastojen virkamiehet vaan myös todella kansalaiset saisivat aktiivista koulutusta siihen, minkälaisia toimia he voivat odottaa ja mitä he voivat vaatia uudelta lainsäädännöltä.

Arvoisa puhemies! Kyselin, mitä voimme laita odottaa ja mitä se merkitsee. Sain seuraavanlaisen listan:

— Pilaantumisen torjuntaa koskevat säännökset kootaan yhteen ja uudistetaan.

— Sektorilakien määrä vähenee ja lainsäädännön rakenne selkiytyy.

— Lupahallinto uudistuu ja vesioikeudet lakkaavat.

— Saman toiminnan luvat haetaan yhdeltä luukulta.

— Lupamenettely yhdenmukaistuu.

— Toiminnan kaikki ympäristövaikutukset otetaan huomioon lupaharkinnassa.

— Päästöjen sääntelyssä käytetään parasta käyttökelpoista tekniikkaa.

— Pyritään kustannustehokkaisiin ja energiaa säästäviin ratkaisuihin.

— Järjestöille valitusoikeus ja vireillepanooikeus.

— Vesiasioissa poistuu niin sanottu puhevaltaleikkuri ja valituslupa.

— Lupapäätöksistä valitetaan Vaasan hallinto-oikeuteen ja sen päätöksistä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

— Hajakuormituksen sääntely tehostuu.

— Kunnat voivat antaa paikallisia yleisiä määräyksiä, eli luodaan kuntien omat ympäristönsuojelumääräykset.

Minun mielestäni nämä kaikki esitetyt tavoitteet, mitä lakiin on asetettu, ovat erittäin hyviä ja tervetulleita. Haluan vielä tässä yhteydessä kuitenkin korostaa sitä, että eduskunnalla on myös tämän lain säätämisen jälkeen niin kansallista kuin kansainvälistä vastuuta seurata sitä, minkälaisia asetuksia, normeja ja raja-arvoja tämän lainsäädännön perusteella tullaan asettamaan ja minkälainen seurantajärjestelmä tulee olemaan. Samaan yhteyteen haluan kytkeä myös sen, että meidän on tarkasti seurattava myös sitä kansainvälistä kehitystä, mitä lainsäädännössä on, mutta näkisin, että meidän asemamme tulisi olla siinä myös edelläkävijän rooli.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tästä eduskunnan käsittelyaikataulusta. Näin ensitutustumalla lakiesitys vaikuttaa kyllä erinomaisen hyvältä ja tervetulleelta, mutta kun olemme käsitelleet aikaisemmin ympäristövaliokunnassa monia erilaisia ympäristölakeja, niin kuitenkin joissain tietyissä yksityiskohdissa on matkan varrella tullut paljon esille asioita, joita ei ole riittävästi otettu huomioon. Toivoisin, että meillä olisi ollut enemmän aikaa asian kunnolliseen valmisteluun ja seurantaan myös siinä mielessä, että pystyisimme esittämään uusia mahdollisia vaatimuskohteita.

Ed. Saarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Nyt käsillä olevan lakipaketin tarpeellisuudesta ei ole epäilyksiä. Kuten ed. Kauton äskeisestä luettelosta havaitsimme, uuden ympäristönsuojelulain tavoitteena on ennen muuta lainsäädännön yhtenäistäminen ja selkeyttäminen, ei niinkään ympäristönsuojelun sisällön muuttaminen. Vaikka uudistuksen taustalla on ympäristön pilaantumisen ja saasteiden vähentämisen yhtenäistämiseksi annettu Ippc-direktiivi, joka on implementoitava lokakuun loppuun mennessä, on olemassa myös kansallisia perusteita uudistukselle.

Toisin kuin ed. Kautto itse kyllä näen, että meillä on Suomessa yhä laajeneva joukko, joka on huolissaan ympäristön pilaantumisesta ihan aidosti. Siitä saimme eilen muun muassa ruoan terveellisyyskeskustelussa kyllä hyvän esimerkin. Myös täällä eduskunnassa tunnetaan ylipäänsä näihin kysymyksiin laajaa mielenkiintoa.

Tämä laki ei siis ole pelkästään hallinnollinen muutoslaki ympäristöluvissa, kun vesioikeudet lakkautetaan ja perustetaan uudet ympäristölupavirastot, vaikka tästä kaiketikin sitten se viimeinen kiista hallituksessakin on käyty. Tämähän on valmisteltu ympäristöministeriön ja oikeusministeriön yhteistyönä. Yksi syy siihen, minkä takia lakipaketin käsittelyn tuominen eduskuntaan on viivästynyt, on, että valmisteluvaiheessa on keskeistä kiistaa ollut siitä, kumpi ministeriö saa uudet lupaviranomaiset vastuulleen.

Nyt olemme havainneet sen, että ympäristöministeriö on voittanut väännön, ja tästä voi antaa kiitoksen ministeri Hassille. Mutta tästä seuraa useita kysymyksiä lupia hakevan oikeusturvan kannalta. Uudet virastothan käsittelevät vesilain mukaiset luvat ja muutkin ympäristövaikutuksiltaan merkittävät luvat. Tämän käsillä olevan lain 73 §:n mukaan vesien pilaantumista koskeva asia voisi tulla käsiteltäväksi käräjäoikeudessa tietyissä tilanteissa. Näin olisi muun muassa silloin, kun on kyse rikoksesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta. Käräjäoikeudet eivät ole aiemmin osallistuneet vesiasioiden käsittelyyn, joten asiantuntemuksessa saattaa olla ainakin aluksi puutteita. Käräjäoikeudella on tosin esityksen mukaan mahdollisuus lausunnon pyytämiseen ympäristölupaviranomaisilta tai alueelliselta ympäristökeskukselta.

Kun tätä lakinivaskaa on yrittänyt nopeasti lukea läpi, on havainnut sen, että ympäristölupaasioita tulee käsittelemään hyvin moni viranomainen: kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristöviranomaiset, ja tällöin nousee kysymys, onko systeemi liiankin sekava. Tähän asiaan varmasti valiokunnassa saadaan vastaus, ja kun lausunnot tulevat lakivaliokunnalta ja perustuslakivaliokunnalta, niin sielläkin varmasti näitä asioita pohditaan. Tulee mieleen, olisiko pitänyt sittenkin myös maa- ja metsätalousvaliokunnalta saada lausunto.

Lain 10 §:ssä säädetään asetuksenantovaltuuksista erittäin laajasti. Säännöksen sopusointua uuden perustuslain 80 §:n kanssa, jonka mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla, sopii epäillä, ja sen

takia kannatan lämpimästi sitä, että perustuslakivaliokunta antaa lausunnon ympäristövaliokunnalle.

Kunnat saavat, kuten on todettu, mahdollisuuden antaa lain täytäntöönpanemiseksi tarpeellisia, paikallisista olosuhteista johtuvia määräyksiä. Tämänkin seurauksia pitää pohtia. Kirjavoituuko ympäristösääntely liikaa? Tätähän on pidetty, muun muassa ministeri Hassi, merkittävänä parannuksena. Joka tapauksessa tämä on syytä tutkia.

Eli tässä vain muutama esimerkki siitä, että kyllä koko lakinivaskassa, vaikka se on aika pitkälle tekninen ja vaikka on todettu, että se on huolellisesti valmisteltu, on varmasti monia sellaisia seikkoja, joihinka toivoo, että ympäristövaliokunta paneutuu oikein huolella. Sen takia minä en kyllä ymmärrä mitenkään sitä, että tämä lakinippu on yhtäkkiä nyt sitten liitetty valtion talousarvioesitykseen, kun sitä ei aikaisemminkaan ole ollut tarkoitus budjettilakina eduskunnalle antaa vaan käsitellä todella erillisenä itsenäisenä lakipakettina. Lait voivat tulla voimaan, kuten lain perusteluissa sanotaankin, mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Toivon kovasti, että ministeri Hassi ymmärtäisi, että ympäristövaliokunnalla on edessään ei tekninen laki vaan laki, jossa on todella paljon pohtimista, ja sen vuoksi valiokunnalle annettaisiin riittävästi aikaa perehtyä siihen, jottei mitään suuria kömmähdyksiä pääsisi syntymään.

Ed. H e m m i l ä : Herra puhemies! Jo edellisissä puheenvuoroissa nimenomaan ministerin taholta ja edustajien taholta tuotu esille näkökannat ansiokkaasti, miksi tämmöinen uusi ympäristönsuojelulaki on erittäin tärkeä. Elikkä tässä kootaan nyt hajallaan olevaa säädöstöä ja saadaan aikaan tämmöinen suuri kokonaisuus. Äskeinen edustaja tältä samalta paikalta jo epäili, ehditäänkö kaikessa kiireessä nyt talousarviokäsittelyn yhteydessä tämä asia perin juurin käymään läpi. Tämä on nimittäin erittäin iso ja laaja asia ja tässä on semmoisia kysymyksiä, mitkä myös mielestäni pitäisi tutkituttaa perustuslakivaliokunnassa.

Samoin olen myös sitä mieltä, että olisi pitänyt harkita vähintäänkin lausunnon pyytämistä maa- ja metsätalousvaliokunnalta. Etten sanoisi, tämä sisältää monia semmoisia muutoksia ja nimenomaan valtuuksia valtioneuvostolle sekä ministeriölle, jotka saattavat aiheuttaa maa- ja metsätalouden harjoittajille sekä ylipäätään hajaasutusalueella asuville ihmisille merkittäviäkin uusia laiteinvestointeja jo olemassa olevien lisäksi.

Haluaisin vielä korostaa sitä, että tämä on tärkeä lakikokonaisuus, jossa tosiaan hajallaan olevat säädökset yhdistetään, mutta kun se on niin tärkeä, siinä pitää kyllä edetä nyt kuitenkin rauhallisesti, vaikka asia onkin tämän syksyn aikana käsiteltävä.

Erityisesti haluaisin korostaa lain 2 luvun 97 §:ää, jossa puhutaan valitusoikeudesta. Sen suhteen ainakin olisin ehdottamassa valiokuntakäsittelyssä, että siitä pyydettäisiin lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Uutena ohjauskeinona lakiehdotuksen 2 luvun 19 §:ssä esitetään kunnan ympäristönsuojelumääräyksiä. Määräysten tulisi perustua ympäristönsuojelulakiin, ja niitä voitaisiin antaa koko kuntaa koskevina tai rajoittuen vain tietylle alueelle. Vesistöjen rannalla lomarakentamiseen tai maa- ja metsätalouden harjoittamiseen voitaisiin puuttua kunnallisilla ympäristönsuojelumääräyksillä. Nykyisellääkin vesistöjen ranta-alueiden käyttö on tiukasti säänneltyä, joten mielestäni ei aivan välttämätöntä lisämääräystarvetta olisi.

Herra puhemies! Näillä saatesanoilla korostan, että olen samaa mieltä kuin edelliset puhujatkin ja että lakiesitys on tarpeellinen. Mutta hengästymiseen asti tässä ei kannattaisi kiirehtiä käsittelyssä.

Ed. H u o v i n e n : Arvoisa puhemies! Laki on, niin kuin on jo todettukin, kauan valmisteltu ja odotettu esitys. Kiinnittäisin huomiota vain yhteen asiaan, joka voi vaikuttaa itse kokonaisuuteen verrattuna pieneltä yksityiskohdalta.

Esityksessä todetaan, että uuden lain vaatima henkilöstö on saatavissa pääosin nykyisten vesioikeuksien henkilöstöstä. Kuitenkin esityksessä todetaan myös, että lisäksi ympäristölupavirastoihin olisi mahdollista ottaa määräaikaisia työntekijöitä. Toivon todellakin, että näistä uusista virastoista ei tehdä mitään määräaikaisten työntekijöiden hautomoa, varsinkaan kun hallitusohjelmakin puhuu vakinaisten työsuhteiden puolesta. Tätä korostaisin myös siksi, että ympäristölupaviraston johtajan ja ympäristöneuvosten virat säädettäisiin erittelyviroiksi juuri pysyvyyden turvaamiseksi. Mielestäni tämä olisi tärkeää myös muiden työntekijöiden ja toimijoiden kohdalla.

Nyt ehdotettava yhden luukun periaate on kannatettava ja kustannuksiakin säästetään.

Oma mielipiteeni on kuitenkin, että vaikka kustannuksia tulee, niin kunhan niitä kertyy päästöjä rajoittavista toimenpiteistä, silloin siinä ei ole mitään ongelmaa.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys on laaja ja merkittävä lakipaketti, kuten edellisetkin puheenvuoron käyttäjät ovat todenneet. Tulee mieleen rakennuslain käsittely noin vuoden takaa. Se oli yhtä paksu kuin tämäkin.

On tietysti hyvä asia, että kootaan hajallaan olevaa moninaista säädöstöä yhteen. Tästä asiaa valmistelleet työryhmätkin ovat olleet yksimielisiä. Uudistukseen vaikuttaa myös Euroopan unionin ympäristönsuojeludirektiivi Ippc, joka osaltaan velvoittaakin tähän uudistukseen.

Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota muutamaan kohtaan lähetekeskustelussa.

Ensinnäkin hallitukselle annetaan lakiesityksen myötä melko laaja asetustenantovaltuus. Hallitus voi antaa EU:n direktiiviä paljon ankarampia määräyksiä. Unionihan ei edellytä ympäristölupaa kovin pieniltä hankkeilta ja yrityksiltä. Enemmänkin direktiivi ymmärtääkseni keskittyy suurempiin kohteisiin. Hallitus voi antaa asetuksia myös asioista, joista jo säädellään muilla säädöksillä, esimerkiksi maataloutta EU:n nitraattidirektiivillä. Ainakin voi ajatella, että syntyy ristiriitaisia tilanteita, mikäli laki ei täysin noudata sitä direktiivin henkeä.

Toiseksi haluaisin kiinnittää huomiota valtion ympäristölupaorganisaation muuttamiseen. Nythän perustetaan uudet ympäristövirastot maakunnittain, niin kuin täällä todetaan. Se on sinänsä aivan hyvä asia, että tunnustetaan maakunnallisuus. Toisaalta ympäristöpiirit toimivat kuten ennenkin. Ainakin itselleni lukemalla näitä esityksiä jää epäselväksi tehtäväjako. On tavallaan kaksi rinnakkaista systeemiä. Toki vesioikeudet lakkautetaan. Jää myös ihmettelemään, miksi Ruotsissa, jossa on ollut samanlainen systeemi, nyt kuitenkin toimitaan toisin päin.

Kun toiminnassa on tällaista epämääräisyyttä ja päällekkäisyyttä, se varmaan johtaa siihen, että ympäristöhallinnon väkeä joudutaan lisäämään. Tavallaan lisätään myös byrokratiaa, mikä tietysti yritystoiminnan kannalta on aina vähän huolestuttava asia, ei silloin jos siinä pysytään kohtuudessa, mutta niin kuin käytäntö on osoittanut, usein nämä asiat saattavat olla ihan järkevän yritystoiminnan haittanakin, kun liiaksi valvotaan.

Kolmanneksi maatalouden kannalta, johon jo edelliset puhujat ovat viitanneet, maa- ja metsätalousvaliokunnalta tulisi pyytää lausunto, koska hyvin monessa kohdassa asia sivuaa maa- ja metsätaloutta. 11 §:n 6 kohdassa todetaan, että valtioneuvosto voi asetuksella säätää maataloudesta peräisin olevien nitraattien pääsystä vesiin sekä maataloudessa noudatettavista muista vesiensuojeluvaatimuksista. Tämä on juuri se asia, joka on unionin nitraattidirektiivissä hyvin tarkasti säädelty. Tässä jää kysymään, kuinka nämä synkkaavat keskenään.

Myös 12 §:n 1 kohdassa todetaan, että asetuksella voidaan säätää maa-, karja-, turkis- ja metsätalouden sekä turvetuotannon ja kalankasvatuksen päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista menetelmistä, laitteista, rakennuksista ja rakennelmista sekä toimintojen sijoittumiseen liittyvistä ympäristönsuojeluvaatimuksista. Tähän viittaan, että juuri nämä EU:n direktiivit ja siellä oleva maatalouden oma säädöstö säätelevät aika tarkkaan, että lähes kaikilla Suomen maatiloilla on ympäristösuunnitelma ja karjatiloilla on tietyt vaatimukset lantaloiden suhteen. Määräaikaan mennessä on pitänyt tehdä laajennukset, ja lannan käyttö muutenkin säädellään hyvin tarkasti.

Yleensä neuvontajärjestöt tekevät ympäristösuunnitelman. Mielestäni suomalaiseen mentaliteettiin sopii hyvin, että näitä asioita hoidetaan yrittäjän kanssa yhteistyönä neuvonnallisesti. Mielestäni viime vuosina on päästy erittäin hyvin tuloksiin ja tätä kautta maatalouden ympäristönsuojelutilanne on selvästi parantunut. Muistaakseni perusteluissa sanottiin, että tuotantomenetelmistä ja näistä voidaan antaa omia asetuksia. Se on aika epämääräistä. Sillähän voi hallitus johtaa vaikka tuotantoa johonkin määrättyyn suuntaan. Ainakin jää sellainen kuva tästä. Ehkä sitten täällä asiantuntijakuulemisessa tarkemmin nämä asiat selviävät.

Arvoisa puhemies! Ehdotan lopuksi aiempien puheenvuoron käyttäjien puheenvuoroihin viitaten, että myös maa- ja metsätalousvaliokunta antaa asiasta lausunnon.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ympäristöasiat ovat tulevaisuudessa ja jo tänä päivänä hyvin merkittäviä monessakin mielessä. Sen takia on yksi kilpailuvaltti, että meillä on olemassa asianmukainen ympäristölainsäädäntö. Tässä on vedetty yksiin kansiin monia osioita, jotka ovat olleet erillisiä, ja uudistettu sanastoa ja joitakin täsmennyksiä tehty.

Minusta tässä on sillä vähäisellä lukemisella, mitä on ehtinyt tutustua tähän, hyviä elementtejä. Ennen kaikkea lupakäytäntö, jossa pyritään yhden luukun periaatteeseen ja sitä joustavoittamaan, kansalliselta kannalta on hyvä asia ja helpottaa myös hyväksyntää. Kun ei ole oikein mutkikas systeemi, myös kansalaiset kokevat sen myönteisenä asiana.

Tässähän perustetaan uusi ympäristölupavirasto, joka perii vesioikeudet. Ne muuttuvat ympäristölupavirastoiksi. Niitä tulee kolme alueellista virastoa Suomeen. Minusta tässä yhteydessä olisi voinut virittää myös keskustelun paikasta, kun täällä lukee, jotta lakkautetaan ja muutetaan ympäristölupavirastoksi vesioikeudet. Myös sijaintipaikkaa olisi voinut miettiä vähän uudelleen. Kun itäisessä Suomessa tahtoo keskittyminen tapahtua siten, että Joensuu menettää kaikki ja kaikki siirretään Kuopioon, niin kuin tässäkin tulee tapahtumaan, että Kuopiossa tulee olemaan ympäristölupaviraston toimipaikka, olisi toivonut, että tässä yhteydessä olisi sellaista uuden tyyppistä aluepolitiikkaa voinut harrastaa, että olisi yksi siirto tehty toisinkin päin, jotta itärajalle olisi tullut tällainen virasto, joka olisi tuonut muutaman työpaikan sinne, eikä se sinällään ainakaan käsittelyn kannalta olisi vaikeuttanut yhtään lupien käsittelyä.

Ed. H. A h o : Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtela totesi, että tässä tehdään vain pieniä muutoksia, kasataan yhteen pakettiin, mutta näkisin vähän eri tavalla asian. Minusta ympäristönsuojelupaketin sisältö on erittäin laaja. Jo yksistään se kirja, mikä meille on pöydille jaettu, osoittaa sen, että ihan pienistä asioista ei ole kyse. Tässä ehdotuksessa vain osa perustuu Ippc-direktiivin täytäntöönpanoon, ja tämä koskettaa yhtenäistä ympäristölupaa niin maan, ilman, veden kuin maaperänkin osalta. Keskeistä minusta tässä on, että tämän direktiivin edellyttämät toimet koskettavat vain suuria teollisuusmaisia hankkeita ja näiden yhdennetty valvontadirektiivi on tämä. Valvonta keskittyy tällaiseen lupamenettelyyn. Tietääkseni myös Euroopan unionissa yritettiin tehdä tällaista omaa direktiiviä, mutta pienten ja keskisuurten hankkeiden ympäristölupadirektiivi ei saanut jäsenmaiden kannatusta, joten se silloin raukesi.

Vaikka EU edellyttää yhtenäistä ympäristölupaa pieniltä hankkeilta, mahdollistaa tämä suunnitelma suurteollisuudelle suunnitellun lupajärjestelmän toteuttamisen myöskin pienissä yksiköissä, mikä koskettaa myös maataloutta. Minusta näin ei pitäisi olla tarkoitus eikä näin saisi myöskään missään vaiheessa säätää. Tässä voidaan kysyä, tarvitsemmeko me tällaista raskasta lupajärjestelmää pienille yrityksille.

Tässä pyritään muuttamaan, jos olen oikein ymmärtänyt tämän organisaation muuttamisen, mutta tässäkin mennään vähän mielestäni väärään suuntaan. Ruotsi on valinnut systeemin, mikä Suomessa on ollut. Näkisin, että tässä tulisi nyt seurata erittäin tarkkaan, miten tämä toimii naapurimaassa, ennen kuin säädetään siitä lopullisesti Suomea koskevana asetuksella. Minusta kannattaa ottaa oppia niistä virheistä ja mahdollisista puutteista, mitä siellä tehdään. Niin kiire tällä ei ole, että tämä pitää pysyvänä säätää heti voimaan. Tässä pitää korostaa sitä, että tällaisen valtion lupaviranomaisen pitää olla itsenäinen ja puolueeton. Sillä on oltava myös resursseja päätöksentekoon ja valvontaan.

Myöskin korvausten saajien asema on turvattava. Ei voida olettaa sillä tavalla, että säädetään vain laki eikä siinä ole korvausten saajien turvattua asemaa, koska en ainakaan jaksa uskoa, että kaikki päätökset ovat välttämättä sataprosenttisesti oikeita ja että niissä ei tulisi tahtomattakin virheellisiä ratkaisuja. Silloin pitää olla valitusosoitus näissä asioissa.

Toisaalta ympäristönsuojelulaissa annetaan valtioneuvostolle mahdollisuudet antaa asetuksia sellaisistakin yleisistä asioista, jotka eivät välttämättä kuulu tähän, ja toisaalta ne ovat myös ympäristöluvassa olemassa. Tällä voidaan toteuttaa laajempia tavoitteita kuin itse ympäristölupapaketti edes antaisi myötä. Toisaalta tämä koskettaa hyvin monilta osin laajaa maaseutua, maataloutta, jota kuitenkin säädellään nitraattidirektiivillä. Näkisin, että yksi iso asia on siinä, laitetaanko lantakysymys kahteen lakiin, joilla valvotaan, miten tällainen luonnonelementti, kun se on kierrossa mukana, käsitellään ja valvotaan. Jos näin on, silloin mennään ojasta allikkoon, ja uskon, että näin tapahtuu. Löytyy ristiriitaisia käsityksiä, kun tarkemmin luetaan, jos vielä valta annetaan asetuksilla määrätä huomattavasti tiukempia ja laajempia asioita kuin heti ensi lukemalla annetaan ymmärtää.

Hyvin ymmärrän ja edellytän, että Suomessa ympäristökysymykset ovat monessa ykkösasia ja ne hoidetaan kunnolla niin omalla tilallani kuin kaikissa teollisuuslaitoksissa. Mutta jos Suomessa aiotaan ihan neutraaliin olotilaan, siihen ei koskaan päästä, oli meillä laki mikä hyvänsä. Silloin pitäisi edellyttää, että myös eduskunta tulee töihin kävellen eikä käytä autoa,

koska auto saastuttaa ympäristöä, enkä usko, että tästäkään salista löytyy yhtään ihmistä, joka tämän tahtoo sanoa. Toisaalta näkisin, että tämä antaa myös mahdollisuudet huomattavasti tiukempiin vaatimuksiin kuin direktiivit EU:ssa määräävät.

Muistetaan vain se ruokakeskustelu, mikä salissa käytiin. Se oli erittäin hyvä, mutta kun sivulauseena tuli, että vaadimme erittäin hyvää ja puhdasta ruokaa, kuitenkin joidenkuiden edustajien puheissa tuli esiin, että vähintäänkin samaan hintaan kuin Euroopan unionissa halvimmat tuotteet voidaan tuottaa. Minulla oli tilastot siitäkin, että Euroopan maista Suomessa ruokakori on halvin tälläkin hetkellä. Tässä asetetaan silloin maatalous sellaiseen asemaan, että emme voi toteuttaa näitä säännöksiä missään vaiheessa.

Näkisin, että laissa tulisi olla selkeät säännökset, mihin asti asetuksissa mennään, eikä saa jättää sen varaan, että ensin säädetään laki ja asetuksilla mennään vielä pitemmälle. Silloin meillä pysähtyy käytännön toiminta maataloudessa ja myös pk-teollisuudessa.

Toisaalta tässä puututaan hyvin tärkeään asiaan ja varsinkin tänä kesänä esiin tulleeseen pohjavesikysymykseen. Se on tärkeä, ja vettä pitää suojella, mutta tässäkin pitäisi mielestäni löytää jotkin rajat, mihin pyritään. Jos maalle jotakin yleensä tehdään ja siellä asutaan, luonnontilaisena mikään ei pysy. Meillä nitraatit ovat erittäin alhaiset ja niiden pitääkin olla, mutta on liikaa, jos laissa pystytään säätelemään, että kaikki toiminta voidaan eliminoida määrätyiltä alueilta, jos luonnontila yhtään muuttuu.

Meillä on ilmastokysymykset, joihin ihmiset eivät voi vaikuttaa millään tavalla; ne saasteet tulevat hyvinkin kaukaa. Jos määrätyllä alueella jotain tehdään, meitä voidaan osoittaa sormella, että se on tästä johtuvaa, vaikka se johtuisikin ilmasta tulevista ympäristösaasteista. Minusta tällaisia avoimia kohtia ei voi lakiin jättää. Tällä me rajaamme hyvän maaseudun kehityksen tulevaisuuden suhteen aika pitkälle. Mielestäni valtuutus tässä on liian laaja.

On hyvä, että näistä asioista saadaan salissa käydä keskustelua ja tuoda esille erilaisia näkemyksiä. Mutta toteaisin lopuksi, että niin sanottu maalaisjärki pitäisi olla myös lakia säädettäessä, jotta voidaan elää säädetyn lain mukaan. Siihen meidän tulisi sitoutua niin eduskuntana kuin koko kansanakin. Näitä pitäisin hyvin tärkeänä, kun lakia sorvataan eteenpäin ja kun se vielä uudelleen tulee saliin käsittelyyn.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. H. Aho esitti juuri vanhaa kantaa ympäristöasioissa siten, että hän katsoi, että niin kutsuttu maalaisjärki yksin auttaisi. Luulen, että jos se kuuluisa maalaisjärki olisi toiminut, meillä ei olisi niitä ympäristöongelmia, mitkä meillä tänä päivänä on, eikä vastaavaa lainsäädäntöä tarvitsisi toteuttaa. Siinä mielessä minä näen, että on hyvä, että luodaan tietyt vaatimukset ja myös tarkennetaan niitä asetuksilla, jolloin nimenomaan seurantaa pystytään järjestämään.

Haluaisin puuttua vielä toiseen asiaan hänen puheenvuorossaan, kun hän otti esille, että tällainen menettely olisi liian raskas pienille ja keskisuurille yrityksille. Päinvastoin näen, että nyt kun tämä keskitetään yhteen lupahakumenettelyyn, niin tämä on nimenomaan heillekin erittäin tarpeellinen. Käytäntö on osoittanut, että yleensä suuria haavereita sattuu nimenomaan pienissä ja keskisuurissa yrityksissä kaikkein herkimmin. Tällä hetkellä suuret yritykset, joilla on ympäristöön erikoistunutta henkilökuntaa jnp., hoitavat asiansa usein paljon paremmin kuin pienemmät.

Ed. H. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta se ei ole siitä kiinni, onko välttämättä yksi tai kaksi virastoa asiaa käsittelemässä, vaan siitä, kuinka tiukka säädös on. Jos verrataan Nokiaa ja pk-sektoria, niin Nokialla on paljon parempi kantokyky tehdä muutoksia. En tarkoita tällä sitä, etteikö pienten yritysten pidä myös toteuttaa näitä, mutta tällä annetaan mahdollisuudet. Jos tätä tiukemmin noudatetaan, mitä annetaan ymmärtää, niin meillä on huomattavasti tiukemmat säädökset kuin EU:ssa. Miten meidän kilpailukykymme silloin käy, kun olemme samoilla markkinoilla? Tässäkin pitää olla se maalaisjärki; kyllä sitä edelleenkin kuulutan.

Ed. M. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pikkuisen myös hämmästelen ed. H. Ahon puheenvuoroa. Mitä lakia olen käynyt läpi, niin mielestäni siinä on hyviä muutoksia esimerkiksi se, että korkeimmassa hallinto-oikeudessa olisi ympäristöasiantuntija. Tällä hetkellähän korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ovat monta kertaa olleet sen tyyppisiä, ettei asiantuntijaa ole ollut. Näen aika vanhakantaisena ajattelun, että asiaa hoidettaisiin maalaisjärjen kautta. Ei tarvitse kuin katsoa Saaristomerta, miten paljon siellä tänä kesänä on sinilevää ollut, ja aika paljon levää sinne on nimenomaan maata-

louden päästöistä tullut. Joudumme edelleen tekemään todella paljon töitä näitten asioitten eteen.

Ympäristöministeri H a s s i : Arvoisa puhemies! Muutamia vastauksia ja kommentteja arvoisien edustajien esittämiin näkökohtiin.

Ensinnäkin useammassakin puheenvuorossa ihmeteltiin sitä, miksi tämä on budjettilakiesitys, mikä aiheuttaa tietyn kiireen aikatauluun. Budjettilakiesitys tämä on siksi, että tähän sisältyy ajatus, että vesioikeustuomarit siirretään ympäristölupavirastoihin, ja vaikka heille ei varsinaisesti voida säilyttää tuomarin erottamatonta asemaa, heille järjestetään kuitenkin tietynlainen erityisasema siten, että heidän virkansa perustetaan budjetissa niin sanottuina erittelyvirkoina, jolloin ne voidaan ainoastaan eduskunnan budjettipäätöksellä myös lakkauttaa. Tämä tekee tästä lakiesityksestä budjettilain.

Toinen asia, joka tietyllä tapaa luo kiirettä, on Ippc-direktiivin aikataulu. Me olemme siitä jo hieman myöhässä. Direktiivin pitäisi olla EU:n jäsenvaltioissa voimaan saatettuna lokakuun viimeisenä päivänä tänä syksynä, ja tässä aikataulussahan me emme nyt sitten aivan pysty pysymään. Mutta uskoisin kuitenkin, mikäli tämä eduskunnassa saadaan käsiteltyä tänä syksynä, ettei ehkä komissio Suomea tästä asiasta oikeuteen kuitenkaan tule viemään.

Ed. Kauton kommentti koski sitä, että myös kansalaisia on koulutettava. Asia on mielestäni erittäin tärkeä, ja todella näin on, että kun tämä uudistus lisää kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia, niin tästä vaikutusmahdollisuudesta pitää myös kansalaisille aktiivisesti tiedottaa. Osittain tämä varmasti hoituu myös kyllä ympäristösuojelujärjestöjen kautta, mutta on toki myös ympäristöhallinnon vastuulla tämä tiedotus- ja koulutustoiminta.

Ed. Isohookana-Asunmaa puhui valitusasteiden koulutuksesta. Tämäkin on ihan totta, että tätäkin koulutusta tarvitaan.

Ed. Isohookana-Asunmaa moitti tätä järjestelmää sekavaksi. No, voi olla tietenkin, että tässäkin asiassa on selkeydessä vieläkin toivomisen varaa, mutta katsoisin kuitenkin, että tämä on huomattavasti selkeämpi kuin nykyinen järjestelmä tai ainakin oikeaan suuntaan olemme menossa.

Ed. Hemmilä kommentoi kunnan oikeutta antaa kunnallisia määräyksiä, pelkäsi sen seurauksia. Korostaisin sitä, että se on sitten kunnan päättäjien harkinnassa; mikään ulkopuolinen voima ei pakota kuntaa antamaan kunnallista erityistä ympäristönsuojelumääräystä.

Ed. Huovinen oli huolissaan mahdollisista määräaikaisista työpaikoista. Tämä huolenaihe on ihan aiheellinen. Valitettavasti ympäristöhallinnossa yleensäkin tilanne on se, että työntekijöitä on kerta kaikkiaan liian vähän tehtäväkenttään nähden. Tämä johtuu aivan yleisistä valtion budjettipaineista, samoista paineista, joista johtuu esimerkiksi monet huolenaiheet, mistä tässä salissa on paljon puhuttu sosiaaliturvan, koulutuksen ym. osalta. Toivon, että siinä vaiheessa, kun nämä tiukan budjetin paineet aikanaan tulevat helpottumaan, kun valtion velkaa saadaan lyhennettyä ja muun muassa velan korkojen määrä vuosittaisessa budjetissa pienenee, niin pikkuhiljaa myös ympäristöhallinnon osalta voidaan palata kohtuullisempaan tilanteeseen.

Ed. Ranta-Muotio totesi ja aivan paikkansapitävästi, että tämä laki koskee paljolti maataloutta. Myös ed. H. Aho oli huolissaan nimenomaan sen vaikutuksista maatalouteen. No, ikävä tosiasia on se, että maalaisjärki ei ole riittänyt tuottamaan riittävää ympäristönsuojelun tasoa. Meillähän tällä hetkellä vesistöjä kuormittavista ravinnepäästöistä yli puolet on niin sanottua hajakuormitusta, jossa merkittävimmän osan muodostavat juuri maa- ja metsätalouden päästöt.

Kuitenkin korostaisin sitä, että luvanvaraisuus sinänsä ei muutu tällä lailla. Eli uusia asioita ei tule luvanvaraisiksi. Tavallaan suurin sisällöllinen muutos tähän luvanvaraisuuteen tulee sitä kautta, että kunnat saavat oikeuden erityisten paikallisten olosuhteiden perusteella antaa kunnallisia ympäristönsuojelumääräyksiä.

Ed. E. Lahtela kaipaili ympäristölupavirastoa Joensuuhun. Olemme kuitenkin lähteneet lain valmistelussa siitä, että ympäristölupavirastot perustetaan samoille paikkakunnille kuin vesioikeudet. Tämä on nyt vain tämmöinen yritys toimia inhimillisesti nykyisten vesioikeuksien henkilökuntaa kohtaan. En usko, että vesioikeuksien henkilökunta mitenkään riemumielin vaihtaisi paikkakuntaa.

Kaiken kaikkiaan, kun ed. H. Aho esitti, että vaatimustaso olisi EU-direktiivin vaatimustasoa olennaisesti tiukempi, niin korostaisin vielä sitä, että pääosin vaatimustaso säilyy nykyisellään, mutta järjestelmää vain yhtenäistetään. Useammasta eri laista vesien- ja ilmansuojelulainsäädäntö siirretään yhteen lakiin. Saattaa tietenkin olla, että käytännön tasolla lupaharkinnassa voi joissakin tapauksissa tulla tiukennusta sen johdosta, että lupaviranomaisella on tämän lain voi-

maantulon myötä tiedossaan kaikki päästölajit, mitkä jokin tietty yritys tai muu toiminnan harjoittaja päästää ilmaan, veteen ja maaperään.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Herra puhemies! Ministeri Hassi perusteli lain käsittelyn kiireellisyyttä kahdella kriteerillä: Toinen on budjetti, ja toinen on EU.

Mitä tulee budjettiin, niin minusta kysymys on vain teknisistä järjestelyistä. Vuodenvaihteessa, jolloin budjettia hyväksytään, tiedetään, voidaanko tähän oikeusministeriön hallinnonalaan 23 momenttiin panna 1.3. vai voiko siihen panna 1.5. jne. riippuen siitä, miten ympäristövaliokunta asian käsittelyssä on edennyt. EU-kriteeri ei minusta myöskään ole painava. Muistamme, miten Naturan käsittelyn yhteydessä yritettiin meitä painostaa EU-säännöksillä. Joka tapauksessa eduskunta piti silloin pintansa eikä EU meitä millään tavalla rangaissut.

Käydyssä keskustelussa on noussut esille erityisesti maatalouden asema, ja maataloutta syytetään ympäristön pilaantumisesta. Täytyy muistaa, että taajamat ovat meillä olleet aikamoisia ympäristön pilaajia koko maassa ja yhtä lailla vaikuttaneet kielteisesti kuin maatalouskin.

Kun maataloudesta on niin paljon puhuttu, minusta ed. Ranta-Muotion esitys, että ympäristövaliokunta saisi myöskin maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon, on perusteltu. Näin ollen kannatan tehtyä ehdotusta.

Ympäristöministeri Hassi: Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaan viittaus siihen, että Natura-päätöksen tekokin kesti pitempään kuin mitä EU-aikataulu olisi edellyttänyt, ei ole kovin osuva. Komissioltahan on tullut kirje, jossa huomautetaan tai tukistetaan Suomea nimenomaan tästä aikataulusta, kun Suomessa ei vieläkään ole lainvoimaista päätöstä kansallisesta Natura-ohjelmasta. On täysin mahdollista, että Suomi vielä päätyy tämän johdosta EY-tuomioistuimeen.

Ed. H. Aho: Arvoisa puhemies! Haluaisin vain muistuttaa, kun puhutaan Itämerestä, että kyllä Itämeren läheisyydessä on muitakin kuin Suomi ja viljelijät. Meille tulee, ainakin minulle, hyvin nätisti mieleen Pietari ja Viro ja tämä laivaliikenne, joka Itämerellä on vilkasta. Jospa me esittäisimme muutoksia niille päästöille, joita pitäisi esittää, että laivat laskisivat vetensä vain satamissa. Minusta siinä on suurempi huoli.

Meillä on tutkimus, jossa osoitetaan, että fosfori liikkuu kaksi senttiä per vuosi, jos se lähtee liikkumaan. Ei se oikein juoksemalla pääse mihinkään. Voidaan katsoa hyvin pitkälle, mitä maatalous on tehnyt, laskenut aika voimakkaasti kannatustasoaan. Ehkä mennään niin alas, että tulee vastaan se tilanne, jossa fosforin puutos tulee olemaan ongelma. Sen jälkeen muut ravinteet menevät yli ja valuvat, jos päästöjä tulee, koska fosfori tulee tämmöiseksi tekijäksi.

Näkisin, että nämä totuudet pitää ottaa esiin, mutta en yhtään sano, etteikö tilanne meillä pidä olla yhtä hyvin järjestyksessä kuin muutkin asiat. Eihän voida kiristää enempää kuin on muuallakaan, tai silloin meille pitäisi sitä jollakin tavalla korvata.

Ympäristöministeri Hassi: Arvoisa puhemies! Toistan vielä kerran sen, että tällä lainsäädännöllä ei pääsääntöisesti kiristetä ympäristönsuojelun vaatimustasoa nykyisestä. On sinänsä totta, että Pietarin kaupunki on tällä hetkellä koko Itämeren suurin yksittäinen saastuttaja. Ikävä tosiasia on se, että kun katsotaan Suomenlahden saastuneisuutta kuvaavia karttoja, olipa kysymys leväkukintakartoista tai kartoista, jotka kuvaavat klorofyllipitoisuutta vesissä eli orgaanisten aineiden pitoisuutta vesissä, kyllä myöskin Suomen etelärannikon tuntumassa karttojen värit ovat suunnilleen samat kuin Suomenlahden pohjukassa lähimpänä Pietaria. Se johtuu juuri Suomen omista päästöistä. Suomen omat päästöt vaikuttavat aivan ratkaisevasti siihen, mikä on Itämeren veden tila aivan meidän rannikkomme tuntumassa.

Mitä tulee laivaliikenteen velvollisuuteen tyhjentää satamassa jätteensä ja pilssivetensä, niin Helcom, Itämeren suojelukomissio, on saanut muistaakseni viime vuonna aikaan suosituksen siitä, että niin sanottu no special fee eli ei erityistä maksua -järjestelmä otetaan käyttöön, mikä tarkoittaa sitä, että jätteidenkäsittelymaksu sisältyy satamamaksuun, ja Suomessa tähän järjestelmään ollaan siirtymässä.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Otin esimerkkinä raportoinnin siitä, että kuolleet pohjat kuormittavat Uudenmaan rannikkovesiä, ja siitä on tämän kesän aikana tehty paljon tutkimuksia. Toki ei ole vain yksin maatalous syyllinen, vaan siinä on moniakin tekijöitä. Tutkimuksen perusteella todettiin, että pääkaupunkiseudun jätevedet, Varsinais-Suomen maatalous ja kalankasvatus Saaristomerellä ja Ahvenanmaalla ovat kolme suurinta tekijää, jotka vaikuttavat.

Mutta tutkimuksessa todetaan lisäksi, että vaikka Suomen osuus koko Itämeren ravinnekuormituksesta on vain 10 prosenttia, omien rannikkovesiemme tilan olemme aiheuttaneet itse. Mielestäni tilanne, että siellä on todella aivan kuolleita kohtia, jotka nostavat pintaan vain bakteereja, ilman että vesissä pystyy enää mitään elämään varsinaisesti, on hälyttävä, ja on ihan selvää, että näihin emme voi puuttua muuten kuin omilla toimenpiteillämme. Näen sen erittäin tärkeäksi ja näen myös, että lainsäädäntömme ja säädöksien ja normien on seurattava tätä kehitystä ja pyrittävä saamaan asiaa kuntoon.

Ed. H e m m i l ä : Herra puhemies! Ministeri Hassi aivan oikein totesi, että hajakuorma on merkittävä Itämeren pilaamisen kannalta. Mutta haluaisin kuitenkin tuoda positiivisen näkökulman tähän yhteyteen. Aivan viimeisimpien tutkimustulosten tietojen valossa maatalouden osuus tästä hajakuormasta on vähentynyt huomattavasti. Ilmeisesti tiukat ympäristötukiohjeet maataloudelle ja toisaalta ympäristötukiehdot ovat tuottaneet tulosta. Toivoisin kuitenkin maltillista keskustelua siitä, mitä maatalous saastuttaa, koska viljelijät kokevat nämä tiukat ehdot aika ahdistaviksi nykyisin jo. Uskon, että näillä ehdoilla kyllä selvitään eteenpäin aika hyvin.

Haluaisin oikeastaan kysyä ministeriltä, mitä mieltä ministeri on 13 luvun 97 §:n valitusoikeudesta. Ettei vain kävisi jossain tapauksessa niin, että tulee suoranainen valitusruuhka, kun yhdistyksilläkin on ilmeisesti melko rajoittamaton valitusoikeus näissä asioissa?

Ed. Rauhala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T i u s a n e n : Puhemies! Todella Itämeren pohjassa on Euroopan suurin eloton kuollut alue. Tämä on tosiasia ja kannustaa meitä ajamaan tämän tyyppistä lainsäädännön kehittämistä, mitä nyt tehdään.

Ed. Hannu Ahon puheenvuoron pohjaltahan tässä on hiukan keskusteltu. Voidaan todeta, että Hangon kohdalle saakka olisi vielä vaikutusta jonkin verran sillä, että kaikki Pietarin alueen fosfori- ja typpipäästöt voitaisiin eliminoida, mutta siitä eteenpäin sillä ei enää olisi minkäänlaista vaikutusta. Oman rannikon saastuminen johtuu todella omista toimenpiteistä, niin kuin jo ed. Kautto totesi.

Aikatauluun vielä: Oma kantani on, että valiokunta pystyy asian viemään ajatellussa aikataulussa lävitse, mutta jos tulee ongelmia, kyllä tietysti valiokunnan näkökannalta on selvää, että tärkeintä on hyvä lainsäädäntö, jolloin ylimääräinen kiire on pakko jälleen siirtää sivuun ja keskittyä laatuun. Mutta, niin kuin sanoin, suhtaudun positiivisesti tähän.

Täällä tuli esiin lausunnon pyytäminen jo mainittujen perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lisäksi myös maa- ja metsätalousvaliokunnalta. Mielestäni valiokunta pystyisi kaikkein selkeimmin sen omassa keskuudessaan arvioimaan. Varmasti siihen tulee tilaisuus ja asiasta keskustellaan.

Lopuksi todellakin, niin kuin ministeri Hassi mainitsi, Helcom on todennut "no special fee", ja eduskuntahan on jo lainkin tästä säätänyt.

Ed. H u o v i n e n : Arvoisa puhemies! On aina kovin helppo osoittaa sormella muita, vaikka ongelmat ovat useimmiten aivan kotikutoisia. Tässä asiassa omaa vastuutamme emme voi kiistää, niin kuin täällä on todettu, varsinkaan sillä syyllä, että kun nuo muutkin noin saastuttavat, niin miksemme me sitten saisi.

Ed. H. Aho totesi, että voi olla, että korkeammat vaatimukset kuin unionitasolla aiheuttavat kilpailutilanteeseen maatalouden osalta jonkinlaisia vääristymiä. Itse haluaisin korostaa, että ainakin oma mielipiteeni on, että korkeat ympäristönsuojeluvaatimukset nimenomaan ovat myös EU:n tasolla suomalaisille maataloustuottajillekin kova kilpailuvaltti. Olen aivan vakuuttunut, että lähitulevaisuudessa jo yhä enenevässä määrin ihmiset haluavat syödä ekologisesti kestävällä tavalla tuotettua ruokaa, joten tässä suhteessa, ed. H. Aho, en olisi millään muodoin huolissani näistä kiristyneistä vaatimuksista.

Ed. H. A h o : Arvoisa puhemies! Ministeri Hassille kysymys, kun totesitte, että tässä ei kiristetä millään tavalla: Kiristyvätkö tällä lailla jotkin yksikkökokomääräykset? Jotkut viisaat ovat lukeneet, että sitäkin voitaisiin tehdä sen osalta, milloin lupa vaaditaan. Eli mikä on se taso, miten monta eläinyksikköä saa olla jossakin, että tarvitaan joitakin muita lupia? Suora kysymys, suora vastaus!

Jos olette pienten järvien luona asustelleet, olette huomanneet, että veden syvyys on hyvin määräävä tekijä sen suhteen, mitä siinä kasvaa. Jos meillä on tarpeeksi syvät vedet, silloin on kylmää pohjalla eikä leväkukinta lähde kasvuun. Mutta mitä matalammat vedet, sen suurempi

mahdollisuus on tulla kukintaa. Se on ihan nähtävissä.

Pidän sitä tärkeänä, että kolmelta valiokunnalta pyydetään lausunnot.

Kilpailutilanteeseen sanoisin, että se on hyvä, mutta jos me lähdemme neutraaliin nollatilanteeseen pyrkimään, niin me emme saa tehdä mitään. Emme me voi mitään myydä silloin, jos meillä pannaan liian tiukat vaatimukset, millä me voimme tuottaa.

Vesikysymys on yksi sellainen, jossa viitataan siihen, että voitaisiin mennä luonnontilaa vääristäviin toimiin.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Kun tässä on keskusteltu siitä, että myös maa- ja metsätalousvaliokunta lausuisi tästä asiasta, niin kannatan sitä lämpimästi. Toivoisin, että lausunto pitäisi sisällään sen, että pohdittaisiin perusympäristötuki- ja erityisympäristötukikuvioita. Kun te-keskuksilla on valvontatehtävä, siinä yhteydessä voisi pohtia myös sitä, ovatko valvontakäynnit riittäviä, kun vain 5—10 prosenttia tiloista tarkistetaan. Semmoista kertomaa voisi tähän liittää, kun on kuitenkin vesiasioista kyse. Silloin tulisi maatalouden rooli myös aika hyvin esille.

Varsinais-Suomen alueella tämä on ollut aikamoinen ongelma, kun valvontakäyntejä tehdään niin vähän. Sitten kun tehdään valvontakäyntejä, niin siellä välttämättä kaikki asiat eivät ole olleet kunnossa. Mutta perintätoimenpiteisiin, että ympäristötukia lähdettäisiin takaisin perimään, kauheasti ei ole lähdetty. Lantaloiden kohdalla on ongelmia ja myös suojakaistojen kohdalla jne. Kyllä tämä on erittäin vakava asia ja tähän pitää myös sitten kiinnittää huomiota, jos maa- ja metsätalousvaliokunta tästä jotain lausahtaa.

Ed. Lax merkitään läsnä olevaksi.

Ympäristöministeri Hassi: Arvoisa puhemies! Ed. Hemmilä totesi, että maatalouden osuus vesistöpäästöistä on laskenut. Näin varmaankin on, ja sinänsä tämähän on aivan johdonmukaista sikäli, että meillähän on vasta muutaman vuoden ajan ollut toimia, jotka vaikuttavat maatalouden vesistöpäästöihin. On ollut EU:n jäsenyyden alusta asti maatalouden ympäristötuki, jonka ehtoja hiljattain muutettiin parempaan suuntaan juuri vesiensuojelun kannalta. Tietysti on tarkoituskin, että nämä toimet parantavat vesiensuojelun tilannetta.

Mitä tulee yhdistysten mahdollisesti aiheuttamaan valitussumaan, niin se, että yhdistyksillä ei ole ollut valitusoikeutta, on ollut moniin muihin maihin verrattuna suomalaisen lainsäädännön puute. Korostaisin sitä, että yhdistyksillä on valitusoikeus sikäli kuin tämä toiminta, jota koskeva lupa on kysymyksessä, on yhdistyksen toiminta-alueella. Esimerkiksi vaikkapa helsinkiläinen luonnonsuojeluyhdistys ei saa valittaa jostain Kajaanin tai Kainuun ympäristöluvasta.

Mitä tulee lain käsittelyn aikatauluun eduskunnassa, niin toki en mitenkään sillä, kun puhuin siitä, että tämä on budjettilaki, tahtonut antaa ymmärtää, että tulisi hutiloida. Totta kai on tärkeää, että valiokunta paneutuu asiaan huolellisesti ja tekee hyvää työtä. Ympäristöministeriö on omalta osaltaan valmis tekemään töitä yhteistyössä valiokunnan kanssa, jotta lopputulos olisi hyvä. En mitenkään tietenkään voi etukäteen sulkea pois, ettei näin laajassa paketissa myös korjattavaa löytyisi valiokuntakäsittelyssä.

Ed. H. Ahon kysymykseen eläinyksikkömäärästä voin vastata vain, että tiedossani ei ole, että tämä laki tältä osin kiristäisi tilannetta.

Ed. Hemmilä: Herra puhemies! Varsinais-suomalaiselle edustajakollegalle Marjaana Koskiselle kuitenkin toteaisin, kun hän toi esille, että Varsinais-Suomessa on ympäristötukiväärinkäytöksiä tapahtunut, että Varsinais-Suomesta saamieni tietojen mukaan väärinkäytöksiä on kuitenkin maan keskitasoon nähden jopa keskitasoa vähemmän. Ei tämä Varsinais-Suomessa varmasti ole sen huolestuttavampi ilmiö kuin muuallakaan, paitsi tietenkin Itämeren osalta. Tietenkään ei Savossa tai Pohjanmaallakaan voida ajatella, että saasteet kulkeutuisivat hyvin helposti Itämereen saakka.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys laeiksi kemikaalilain, torjunta-ainelain ja terveydensuojelulain 21 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 85/1999 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ympäristöministeri H a s s i : Arvoisa puhemies! Tässä on nyt toinen lakiesitys, jolla on yhtymäkohta myös Itämeren suojeluun, josta äskeisessä keskustelussa puhuttiin. Tämä on esitys kemikaalilain, torjunta-ainelain ja terveydensuojelulain muuttamisesta, ja siinä kysymys on Euroopan unionin biosididirektiivin täytäntöönpanosta. Tämä biosididirektiivihän on pantava voimaan viimeistään 13 päivänä toukokuuta ensi vuonna, ja sen lisäksi tässä tulee kemikaalilakiin muita muutoksia, joista keskeisin on niin sanotun valintavelvollisuuden sisällyttäminen yleisiin säädöksiin. Tästä valintavelvollisuudesta puhun hieman tuonnempana enemmän.

Biosidivalmisteethan tarkoittavat valmisteita, joiden tarkoitus on tuhota eliöitä, esimerkiksi bakteereita. Esityksen mukaan ne on hyväksyttävä ennen niiden markkinoille tuomista ja käyttämistä eikä niitä saa hyväksyä eikä myöskään niillä käsiteltyjä tuotteita saa hyväksyä, mikäli ne aiheuttavat ilmeistä haittaa terveydelle tai ympäristölle, ja tämä koskee sekä kemiallisia että biologisia biosidivalmisteita.

Tämän lain myötä ennakkotarkastuksen piiriin tulevia uusia aineryhmiä ovat desinfiointiaineet, jotka on tarkoitettu muun muassa ihmisten ja eläinten sekä yksityisten ja julkisten tilojen desinfiointiin, eräät säilytysaineet sekä pintojen, kuitujen, nahan, kumin ja rakennustuotteiden käsittelyyn tarkoitetut aineet. Sellainen aineryhmä, joka on ollut nimenomaan Itämeren suojelukeskustelussa julkisuudessa esillä, on veneen pohjan myrkkymaalit eli antifouling-aineet, jotka nyt tulisivat hyväksymismenettelyn piiriin tämän lain myötä. Tämän direktiivin edellyttämä uusi menettely sisältää nykyisiin verrattuna perusteellisempia ympäristö- ja terveysvaikutusten arviointeja ja tarkastuksia.

Hallinnolliset tehtävät, joita biosidivalmisteiden tarkastukseen liittyy, ehdotetaan jaettaviksi toisaalta Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle ja toisaalta Suomen ympäristökeskukselle, kun nykyisen lainsäädännön mukaan vastuuviranomaisia ovat maa- ja metsätalousministeriön alainen Kasvintuotannon tarkastuskeskus, joka siis on käsitellyt torjunta-aineita, ja toisaalta Suomen ympäristökeskus, joka on käsitellyt suojauskemikaaleja.

Niiden valmisteiden, joilla on voimassa olevan menettelyn mukaiset lupapäätökset, luvat ovat voimassa, kunnes luvat on käsitelty uudelleen uusien säännösten mukaisesti, ja siirtymäkausien arvioidaan kestävän vähintään kymmenen vuotta. Mutta poikkeuksena tästä siirtymäkaudesta ovat veneenpohjamaalit, joille on haettava uuden lain mukaista hyväksyntää vuoden 2002 alkuun mennessä eli noin kahden vuoden kuluessa. Tässä on siis kysymys muun muassa Itämeren herkän ekosysteemin suojelemisesta haitallisten aineiden vaikutuksilta.

Valintavelvollisuus, josta mainitsin aiemmin, on periaate, joka sisältyy YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin vuonna 92 eli siis Rion konferenssin toimintaohjelmaan, niin sanottuun Agenda 21:een. Tässä periaatteessa on kysymys siitä, että toiminnan harjoittajan on silloin, kun sitä on kohtuullista edellyttää, valittava käyttöön sellainen kemikaali tai menetelmä, josta aiheutuu vähiten vaaraa terveydelle ja ympäristölle, ja kun tätä periaatetta sovelletaan, niin otetaan huomioon riskinarvioinnin ohella taloudelliset ja tekniset mahdollisuudet valita tarjolla olevista vaihtoehdoista sopivin. Eli valintavelvollisuus on ohje, jonka noudattamatta jättämiseen ei sinänsä liity sanktiouhkaa.

Ed. Y l ä - M o n o n e n : Puhemies! Hallituksen esitys käsittelee biosidituotteiden markkinoille saattamista ja siihen liittyvän direktiivin täytäntöönpanoa. Olisi suonut löytyvän suomalaisen nimen biosidin tilalle, mutta ilmeisesti sellaista vastinetta ei ole. Muutamia havaintoja vain.

Haravoidessani läpi esityksen sisältöä ja taustoja olen ymmärtänyt, että valvonnan alle sisältyy noin 23 eri kategoriaa alkaen puukyllästeistä ja juomaveden käsittelyyn tarkoitetuista aineista aina kalamyrkkyihin, ja näkyy siellä olevan jotain ruumiin balsamoinnistakin. Edelleen ymmärtääkseni lainkohtaan sisältyy monenlaisia hygieniatuotteita. Kyseessä on siis lainkohta, josta meille jokaiselle löytyy jotakin. Skaala on laaja, ja valvottavaa jää todella paljon.

Ensimmäiset kannat käsiteltävään esitykseen on otettu jo ilmeisesti ennen EU:hun liittymistä, ja kyseessä on siis pitkän prosessin täytäntöönpano. Onko alkuvaiheessa huomioitu riittävästi, mikä on tämän prosessin lopputulos, kun esimerkiksi vaaditaan tehoaineiden hyväksymistä määrävälein? Mietin tässä vain pienten ja keskisuurten yritysten tilannetta verrattuna suuryrityksiin, joilla on resurssit tällainen tehoaineen hyväksy-

mismenettely kymmenen vuoden välein toteuttaa. Edelleen voi sanoa, että jos on totta se, mitä pelkään, tämä johtaa edelleen keskittymiseen ja suuryritykset jyräävät tälläkin saralla.

Kaiken kaikkiaan hyvä esitys.

Ed. H u o v i n e n : Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on mielestäni oman edustajaaikani oivallisin esitys siitä, miten eurooppalainen yhteistyö tuo todellista lisäarvoa esillä oleviin kemikaali- ja torjunta-ainelakeihin. Niin kuin kaikki tiedämme, erityisesti ympäristökysymykset ovat niitä, joissa kansainvälinen yhteistyö on ainoa mahdollisuutemme. Välillä kuitenkin tässäkin salissa tulee sellainen tunne, että eurooppalainen ja ylipäätään kansainvälinen yhteistyö on vain ja ainoastaan huono juttu. Konkreettisin esimerkki tästä oli, yllätys yllätys, kokoomuksen eurovaalikampanja, jossa julistettiin, että eurovasemmisto rakastaa direktiivejä, kokoomus ei. Tuohon voisi nyt käsittelyssä olevan esityksen pohjalta todeta, että ainakin minä olen ylpeänä vasemmiston edustajana rakastamassa direktiivejä, varsinkin tällaisia kuin nyt on esillä, jotka suorastaan suojelevat ympäristöä ja ihmistä.

Tässä esityksessä on tarkoitus vähentää torjunta- ja kemikaaliaineiden terveys- ja ympäristöhaittoja. Toivon, että asian jatkokäsittelyssä huomioidaan erityisesti se, että lain tarkoittamia, nykyiseen verrattuna perusteellisempia arvioita ja tarkastuksia voidaan suorittaa täysipainoisesti ja tarkasti takaamalla siihen riittävät resurssit.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Oikeastaan esitystä katsoessani todella hämmästyin siitä, miten monessa asiassa olemme jääneet jälkeen. Ei hämmästytä lainkaan se, että vieläkin tavallaan jälkikäteen joudutaan selvittämään ympäristökatastrofeja, koska kun niitä aineita on käytetty aikanaan, ei varmasti ole ihan kaikkea tiedetty, mitä vaikutuksia niillä voi olla pidemmälläkin tähtäimellä.

Kiinnitin lain esittelyssä huomiota siihen, että tämä ei ole mitään halpaa toimintaa. Tässä todetaan, että direktiivin mukaisen kattavan tutkimusaineiston tuottaminen uudelle tehoaineelle ja valmisteelle maksaa keskimäärin 30—50 miljoonaa markkaa, joskin siitä on myös tutkimus- ja tarkastusmenettelyjen yhdenmukaistamisen ja markkinointiin saattamisen helpottamisen vuoksi myös toisenlaisia reaktioita eli sieltä kautta tulee halvempia kustannuksia.

Tässä yhteydessä en yhtään ihmettele sitä, että ilmeisesti nimenomaan valintavelvollisuutta koskevaan säännösehdotukseen ovat myös kirjauksen mukaisesti teollisuuden ja kaupan järjestöt suhtautuneet varauksellisesti. Tähän on jouduttu voimakkaasti puuttumaan, koska tässä ovat nyt oikein tyypillisesti vastakkain edut: Onko kysymys ihmisten terveydestä, luonnon terveydestä, eläinten terveydestä vai kaupallisesta hyödystä? Tämän ei ole tarkoitus olla nyt mikään kyselytunti, mutta juuri tällaiset lain valmisteluun liittyvät seikat ovat niitä, joista mielellään kuulisi ministerin kommentin.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti haluaisin todeta, että hallitus on tuonut todella hyvän esityksen. Voisi sanoa, että kun hallitusohjelmassa huhtikuun alussa hyväksyttiin Itämeri yhdeksi ympäristöosan keskiöksi ja painopisteeksi, niin tämä on nyt ainakin toinen ihan konkreettinen hallituksen esitys, joka edesauttaa omalta osaltaan myös Itämeren tilan parantamista.

Edelleen haluaisin tässä kohtaa myös kiittää ympäristöministeriä sekä tämän että nimenomaan hallituksen esityksen n:o 84 tuomisesta eduskuntaan, kun tiedetään, miten tiukoilla etenkin ministeriö on ollut puheenjohtajakauden aikana, joka nyt taitaa juuri olla puolessavälissä. Varmasti yhteistyössä ministeriön ja ympäristövaliokunnan kanssa nämä molemmat hallituksen esitykset viedään eteenpäin.

Ympäristöministeri H a s s i : Arvoisa puhemies! Kiitoksia kaikista kiitoksista, mitä on tullut tästä lakiesityksestä. Edellisestä kiitokset kuuluvat kyllä ensi sijassa lakia valmistelleille virkamiehille, jotka ovat tehneet todella suuren työn.

Ed. Ylä-Monosen huoleen pienyritysten asemasta. Voi olla, että käsitykseni on väärä, mutta tiedossani ei kyllä ole ainakaan suuria määriä pienyrityksiä, jotka näitä tehoaineita valmistaisivat. Esimerkiksi siivousfirma ei suinkaan itse joudu hakemaan siivouksessa käyttämilleen desinfiointiaineille hyväksyntää, vaan sen hakee desinfiointiaineen valmistaja ja sitten mahdollisesti vielä erikseen desinfiointiaineen sisältämän tehoaineen valmistaja, ja nämä enimmäkseen ovat käsittääkseni aika suuria firmoja. Hyväksymismenettely koskee koko unionia. Jos jossain unioninimaassa jokin tehoaine hyväksytään, niin se on sitten hyväksytty koko unionin osalta.

Haluaisin vielä esittelypuheenvuoroani täydentää siltä osin, että EU:n kemikaalipolitiikka

kaiken kaikkiaan on tarkastelun piirissä. Ympäristöministerit kävivät keskustelun viime toukokuun epävirallisessa ympäristöneuvostossa ja olivat varsin yksimielisiä siitä, että kemikaalien valmistajien vastuuta pitää lisätä. Meillähän on markkinoilla kymmeniätuhansia kemikaaleja, joita aikoinaan, kun ne tuotiin markkinoille, ei ole testattu.

Ympäristöministerien näkemys on se, että EU-lainsäädäntöä pitää kehittää siten, että asetetaan määräaika, johon mennessä markkinoilla olevat kemikaalit on valmistajien toimesta ja kustannuksella testattava. Jos näin ei tapahdu, sen jälkeen niitä ei sitten enää saa markkinoida.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 45/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 3/1999 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 65/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 8/1999 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. M. K o s k i n e n: Arvoisa herra puhemies! Muutamalla sanalla haluan valottaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan kantaa, koska olemme muuttaneet hallituksen esitystä.

Esitys lähtee siitä, että meillä on Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä olleita henkilöitä, joilla on oikeus kuntoutukseen. Hallituksen esitys on huolestunut siitä, että nämä ihmiset eivät tiedä sitä, että he voivat saada tällaisen kuntoutuksen. Näitä henkilöitä arvioidaan olevan noin 5 000, ja vain yksi kolmasosa heistä tekee hakemuksen. Siltä pohjalta tähän hallituksen esitykseen on lähdetty, ja tässä esitetään, että kahden vuoden määräaika tulisi sille, että voidaan todistushakemus tehdä Sota-arkistoon.

Kun me käsittelimme tätä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, asiantuntijoiden taholta tuli myös esille se, että tämä on aika ongelmallista kaiken kaikkiaan, kun nämä ihmiset yleensä eivät tiedä, että heillä on oikeus tähän etuuteen eli kuntoutukseen. Me ajattelimme valiokunnassa niin, että tähän samaan asiaan ei enää palata tämän eduskuntakauden aikana, joten valiokunta muutti hallituksen esitystä niin, että määräaika on nyt viisi vuotta, milloin todistushakemus voidaan Sota-arkistoon tehdä. Tämä on se muutos.

Tätä ei varmaan täällä salissa kovin moni ole huomannut. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on yksimielisesti muutokseen päätynyt, mutta ajattelin nyt valiokunnan jäsenenä tuoda asian täällä esille. Muutos oli sen suhteen perusteltu, että entistä enemmän hakijat hakisivat tätä etuutta, joka heille kuuluu, eli olisi suurempi hakijamäärä kuin yksi kolmasosa tästä koko populaatiosta.

Ed. E. L a h t e l a: Arvoisa puhemies! Tässä valiokunta on tehnyt hyvän muutoksen. Mutta lisäksi koko hakemuspuoleen liittyy tietysti sekin ongelma vielä, jotta vaikka aikaa lisätään, niin kun haetaan Sota-arkistosta lupaa tai mikä tunnus tässä tuleekin, siinä on se ongelma, että kun ei välttämättä löydy aina näiden ihmisten merkintää papereista, se jää sitten joidenkin todistelujen varaan. Joissakin tapauksissa ovat todistajat menneet jo manan majoille, ettei ole enää todistajiakaan. Tästä on ihan käytännön kokemusta. Monessa tapauksessa ihmisen kertomusta ei suoraan uskota Sota-arkistossa, vaikka hän laittaisi sormet Raamatun päälle ja todistaisi, että kyllä siellä on oltu ja tällainen oikeus hänelle kuuluisi. Sen takia toivoisi, että jatkossa kuitenkin uskottaisiin enemmän sen ihmisen kertomukseen, koska on tällaisia tapauksia. Itse tässä selvitin yhtä tapausta. Siinä oli kuollut se ainoa todistaja, joka oli ollut hakijan kanssa sotatoimialueella. Tämä

on naisihminen. Hän ei saanut tätä oikeutta, jota olisi ollut mahdollista nytkin jo anoa.

Toinen kysymys kuntoutuksen osalta on se, jotta rahathan ovat kuitenkin pienet tähän kuntoutustoimintaan. Vaikka me lisäämme oikeuksia, mikä on ihan hyvä asia tässä, kuitenkaan pääsy siihen kuntoutukseen ei ole itsestäänselvyys, vaan jatkossa pitää huolehtia, että budjetissa on riittävästi varoja tätä toimintaa varten.

Ed. T i u s a n e n : Puhemies! Sotia käyneiden ihmisten kuntouttaminen on puhumisen väärtiä. Sehän koskee tietysti ja ennen muuta niitä, jotka ovat selkeästi vammautuneet sodassa, siis sotainvalideja. Edelleenkin vuonna 1999, kun tämä vuosituhat on loppumassa, tämä on ongelma myös sotainvalidien kohdalla. Haitta-asteen nostaminen 10 prosentista 20 prosenttiin, mikä oleellisesti parantaisi kuntoutusmahdollisuutta, tai siitä ylöspäin 30 prosenttiin, jossa on myös kynnys, on yllättävän vaikeata huolimatta siitä, että lääketieteellinen dokumentaatio on selvä. Valtiokonttori on ikään kuin sen tyyppinen viranomainen, joka, kun on tehnyt eräänlaisen päätöksen, ei voi sitä muuttaa. Joskus tulee mieleen, onko se jokin kunniakysymys, että ei voi muuttaa.

Edelleenkin rintamapalveluksessa yleensä olleiden kuntoutuksen laatua tulisi parantaa, koska saajien joukko on suhteessa pienenemässä. Tällöin rintamamiehistä ja rintamatunnuksen saaneista sitä voitaisiin laajentaa myös koko siihen ikäluokkaan, joka on osallistunut myös niin sanotusti kotirintaman toimintaan ja myöhemmin myös maan jälleenrakentamiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi kaupankäynnistä vakioiduilla optioilla ja termiineillä annetun lain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 47/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 5/1999 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Laki eläkkeenhakijoiden oikeusturvan parantamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 91/1999 vp (Mikko Kuoppa /vas ym.)

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Työkyvyttömyyseläkkeiden hylkäämisestä on käyty keskustelua tietenkin siitä asti, kun työkyvyttömyyseläkkeitä on myönnetty, mutta erityisen kärjekkääksi tilanne on muodostunut nyt 90-luvun puolivälin jälkeen. Eläkevakuutusyhtiöt, Kela sekä sosiaali- ja terveysministeriö ovat esittäneet parannusehdotukseksi tilanteeseen lääkäreiden lisäkoulutusta, jotta he osaisivat arvioida potilaan työkyvyn oikein. Tätä perustetta en pidä oikeana enkä voi sitä hyväksyä, sillä aikaisemmin samat lääkärit ovat pystyneet arvioimaan työkyvyttömyyseläkehakijoiden työkyvyn oikein eivätkä hylkäysprosentit ole nousseet niin kohtuuttoman korkealle kuin nyt. Taustalla tässä on se, että on kiristetty selvästi työkyvyttömyyseläkkeen saantiehtoja.

Tässä on tietenkin monia mahdollisuuksia, miten tilannetta voidaan korjata, mutta tässä nyt esitän yhden tyyppisen lakialoitteen, jolla voitaisiin tilannetta merkittävästi parantaa.

Kuitenkin muutamia lukuja, miten asia on kehittynyt: Työkyvyttömyyseläkkeitä koskevien hakemusten hylkäysasteet ovat olleet jatkuvasti nousussa. Eläketurvakeskuksen tilastojen mukaan yksityisen sektorin työeläkkeissä työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäysprosentti nousi 12:sta vuonna 1989 jo 21,2:een vuonna 1997. Kansaneläkelaitoksen tilastosta nähdään, että vuonna 1998 uusista työkyvyttömyyseläkehakemuksista hylättiin 20,6 prosenttia, kun esimerkiksi vuonna 1989 hylkäysprosentti oli 13,1.

Tähän on vielä todettava se, että hakemusten määrä ei ole kasvanut eli lääkärit eivät mielestäni ole kirjoittaneet löysemmin perustein eläkehakemuksia. Kun vuonna 1986 yksityisellä sektorilla ratkaistiin runsaat 27 000 hakemusta, niin vuonna 1997 hakemuksia oli enää 15 000. Ratkaisujen

määrä on vähentynyt 44 prosenttia runsaan 10 vuoden aikana. Eli hakemukset ovat vähentyneet, joten lääkärit jo aikaisemmin ovat tiukentaneet seulaa eivätkä edes kirjoita hakemuksia.

Erittäin paha tilanne on mielestäni ollut kunnallisella alalla, jolla kaikista hakemuksista hylättiin 15 prosenttia vuonna 1989, mutta yli 32 prosenttia vuonna 1997. Eli siellä on todella rajusti kiristetty eläkkeelle pääsyä. Myös LELin piirissä käytäntöä on kiristetty. Vuonna 1989 hylkyjä oli alle 10 prosenttia, mikä oli alhaisin luku kaikista eläkejärjestelmistä. Vuonna 1997 hylkäysaste oli jo kaksinkertainen eli 20 prosenttia. Samalla aikavälillä ratkaistujen hakemusten määrä laski noin 5 000:sta noin 2 000 hakemukseen eli 60 prosenttia.

Tässä tausta ja lähtökohta, miten työkyvyttömyyseläkkeitten hylkäykset ovat kehittyneet. Tilannetta ei voi pitää millään tavalla oikeana eikä kestävänä.

Eläkelaitoksilla ei käytännössä ole juuri vastuuta virheellisistä päätöksistä. Vastuu rajoittuu viivästyskorkoon, jos eläke myönnetään valituksen jälkeen takautuvasti. Eläkelaitokset eivät kanna vastuuta niistä käytännön ongelmista, taloudellisista menetyksistä ja henkisistä kärsimyksistä, jotka eläkehakemusten hylkäämisestä ja pitkästä valitusprosessista aiheutuvat hakijoille. Potilaille saattaa syntyä merkittäviä kuluja uusista tutkimuksista ja lääkärinlausunnoista, joilla eläkehakemusta perustellaan.

Työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkääminen johtaa herkästi niin sanottuun tulevan ajan menettämiseen, jos työsuhteen päättymisestä kuluu liian pitkä aika ennen eläkepäätöstä. Näitä tapauksia on myös valitettavan paljon. Eläkelaitosten vastuu selvästi jopa virheellisistä päätöksistä on käytännössä olematon.

Näin ollen esitän, että tähän tehtäisiin merkittävä muutos ja parannettaisiin erityisesti työkyvyttömyyseläkkeenhakijan oikeusturvaa ja lisättäisiin eläkevakuutusyhtiöiden vastuuta. Kaikissa epävarmoissa tapauksissa eläkelaitoksen olisi ennen päätöksentekoa otettava yhteyttä hakijaan ja tarvittaessa järjestettävä uusi tutkimus potilaan tilasta ja sairauksista. Kielteistä päätöstä ei voisi tehdä ilman tällaista menettelyä, potilasta kuulematta. Kielteiset päätökset olisi perusteltava nykyistä laajemmin ja perusteellisemmin.

Jos päätös on kielteinen, eläkelaitoksen olisi pystyttävä selvittämään, mitkä seikat ja toimenpiteet varmistavat potilaan työkyvyn ja kuntoutuksen. Eli jos päätös on kielteinen, eläkelaitoksen pitäisi selvittää, miten henkilö kuntoutetaan ja niin, että hän todella sitten on myös työkykyinen, ettei väliinputoamisia tapahtuisi. Nythän valitettavasti käy niin, että kun eläkelaitos lähettää päätöksen, niin se on eläkelaitoksen puolelta selvä. On sitten potilaan murhe, miten hän toimeentulonsa järjestää, saako hän työtä vai ei vai joutuuko hän edelleenkin olemaan loppukädessä esimerkiksi toimeentulotuen varassa.

Herra puhemies! Toivon, että asiaan puututaan ja että valiokunnassa asiaa viedään eteenpäin, sillä tässä on varsin suuri joukko ihmisiä, joitten oikeusturvaa on loukattu ja loukataan, jollei tähän saada muutosta. Edelleenkin haluan korostaa, että mielestäni lääkärit eivät ole menettäneet ammattitaitoaan, vaan vakuutusyhtiöt ovat kiristäneet eläkkeiden myöntämiskäytäntöä, vaikka mitään lakimuutoksia tällaiseen suuntaan ei ole ollut.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Kuopan aloite on sillä tavalla hyvin merkittävä, niin kuin ed. Kuoppa puheessaan totesi ja perusteluista käy esille, että monet kymmenettuhannet ihmiset vuosittain kokevat tämän epäoikeudenmukaisuuden.

Jos pykälissä esitetyt ajatukset toteutettaisiin näin ja saataisiin eduskunnassa laki vietyä läpi, sehän tarkoittaisi sitä, että aina siinä tilanteessa, jos hylkypäätös tulisi, se pitäisi voida periaatteessa kumota: Vakuutusyhtiön lääkärillä, joka antaa lausunnon ja on kaatamassa hoitavan lääkärin lausuntoa, pitäisi olla faktatietoa.

Tämä on iäisyyskysymys. Kuten ed. Aittoniemi aikaisemmin aina mainitsi, vaikka hoitava lääkäri toteaisi, että potilaalla ei ole päätä ollenkaan, niin vakuutusyhtiön lääkäri vain sanoo, että kyllä hänellä pää on. Tämä on se iso ristiriita, että eläkkeenhakijaa näkemättä voidaan tehdä ratkaisuja ihan sokkona, vaikka hoitava lääkäri on todennut ihmisen työkyvyttömäksi.

Toivon mukaan aloite saisi tuulta purjeisiin ja valiokunta ottaisi tämän käsittelyyn, jotta ensi vuoden alusta voisi laki olla voimassa, vaikka aloitteessa ei olekaan sataa nimeä.

Ed. M. K o s k i n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Kuopan tekemä lakialoite on erittäin perusteltu. Tosiaan työkyvyttömyyseläkkeen hylkyprosentit ovat nousseet. Kun maanantaisin vastaan sosiaalipuhelimeen, tämä on yksi vakioasioista. On ihmisiä, jotka vuosikaupalla ovat näitten eläkeasioitten kanssa taistelleet.

Varsin hyvin tulee mieleen yksi tapaus, jossa oli vakuutusoikeudesta ja samaten Kuntien elä-

kevakuutuksesta tullut hylkypäätös ja tämä henkilö oli jo useamman vuoden ajan ollut ilman tuloja kokonaan. Kävi loppujen lopuksi niin, että hänelle tuli mielenterveysongelmat mukaan kuvioihin. Nyt ihan pari viikkoa sitten on tullut päätös siitä, että eläke tulee, mutta minun mielestäni se on liian rankka tie, että joutuu psyykkisesti kärsimään siitä tilanteesta, kun selvästi on fysiologiset ongelmat, että pitäisi päästä eläkkeelle.

Tämä on sellainen asia, josta sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on myös paljon keskusteltu. Ed. Marjatta Stenius-Kaukonen on erittäin aktiivinen tämän asian suhteen ollut. Ed. Esa Lahtela esitti, että tuodaan jo ensi vuodelle. Ehkä ei niin nopeassa aikataulussa pystytä, mutta toivon, että kun vaalikauden aikana valiokunnassa näitä asioita käsitellään, asia saisi tämän tyyppisen muodon, koska tämä on ihan todella perusteltu niille ihmisille, jotka näitten asioitten kanssa näkevät painajaisia, ovat taloudellisesti heikoilla jne. Tämä on tosiaan lakialoite, jota kannatan. Toivon, että meiltä valiokunnasta löytyisi ihmisiä, jotka ovat aloitteen takana.

Ed. Tiusanen: Arvoisa herra puhemies! Täällä on jo käyty hyvää keskustelua. Paikalla ei ole monta kansanedustajaa, mutta muutamia juuri sellaisia meitä on, jotka olemme näiden asioiden kanssa itse olleet käytännössä tekemisissä.

Haluaisin todeta sen, että lainsäädäntö tietysti on hiukan nytkähtänyt eteenpäin ja suullisia käsittelyjä voidaan suorittaa ja käydä läpi nimenomaan näissä hylkäystilanteissa. Mutta asia on aivan niin kuin ed. Mikko Kuopan lakialoite n:o 91 näiltä valtiopäiviltä perusteluissaan kertoo: Hylyt ovat lisääntyneet samaan aikaan, kun hakemukset ovat vähentyneet, ja tämä on lähtökohta.

Haluan, sen lisäksi että kannatan lakialoitetta ja sen käsittelyä ja olen myös ollut tätä allekirjoittamassa, erääseen asiaan kiinnittää huomiota. Se on se, että kun nykylainsäädäntö edellyttää kuntoutustutkimusta eli potilaan jäljellä olevan työkyvyn selvittämistä, ennen kuin potilas tai asiakas voidaan todeta työkyvyttömäksi, niin kuntoutustutkimuksen toteuttaminen ei toimi. Yksinkertaisesti tapahtuu juuri niin kuin saattoi pelätä silloin, kun tämä lainmuutos käsiteltiin edellisen eduskunnan aikana, että keskussairaalat, joissa lähinnä nämä kuntoutustutkimusyksiköt ovat, eivät ole valmiit tätä tilannetta ratkaisemaan eivätkä ole valmiita kuntoutustutkimuksia suorittamaan. Se on käytännön työssä tullut vastaan ja tulee joka viikko, voi näin sanoa.

Itselläni on edelleen mahdollisuus tehdä jonkin verran lääkärintyötä, ja yksi perusasiakaskunta on työkyvyttömyyseläkehylyn kohteena olleet ihmiset. Kun potilaista lähettää lähetteen esimerkiksi Kymenlaakson keskussairaalaan, niin lähetteen on saattanut tehdä vaikkapa 5.12.98, mutta vielä viime maanantaina eli tällä viikolla, 26.9., lähete oli edelleenkin seikkailemassa siellä omilla tuntemattomilla teillään. Minkä takia? Sen takia, että kun se on lähetetty kuntoutusyksikköön, se on sieltä siirretty toiseen yksikköön eli neurologian poliklinikalle, sieltä korvatautien poliklinikalle, sitten takaisin kuntoutusyksikköön, jossa sitä on ikään kuin katsottu ja oltu lähinnä sitä mieltä, ettei mitään ole tehtävissä, eikä asiaa ole käsitelty.

Tämä yksityiskohta kuvaa yleistä ongelmaa näissä tapauksissa valitettavan selkeästi. Eli henkilön, joka on niin sanotusti ongelmallinen tai joka ei ole mikään selvä työkyvyttömyystapaus, vaan on nimenomaan ongelmallinen, pitäisi erityisesti saada tämä kuntoutustutkimus mahdollisimman laaja-alaisesti, mutta se pitäisi siis todella suorittaa, koska juuri hänen tapauksessaan kuntoutustutkimus tarvitaan. Näissä pitäisi nähdä kapean lääketieteellisen sektorin lisäksi laajemminkin asia ja käsitellä potilasta kokonaisuutena.

Me olemme jatkuvasti näitten asioitten kanssa tekemisissä, samoin ongelmien kanssa. Tässäkin talossa viiden vuoden ajan kohta on voitu tästä asiasta keskustella, ja aina se on yhtä hankala. Tästä asiasta on tässä talossa kaikista eduskuntaryhmistä, myös puhemiehistön suunnalta, kyllä huolta kannettu, ja eläkehylkyjen ongelma pitäisi saada tai pitää saada ratkaistua; ei mitään konditionaalia, vaan se tulee ratkaista.

Yksi tapa on lainsäädännön kautta selkeyttää oikeusturvaa, niin kuin ed. Kuopan lakialoitteessa. Toinen tapa on tietysti se, että sosiaali- ja terveysministeriö ohjeistaisi lääninhallitusten kautta näitä asioita, siihen on mahdollisuus, ja yleensäkin esimerkiksi yhteistyössä Lääkäriliiton ja eri vakuutusyhtiöiden kanssa veisi tätä asiaa myös käytännössä eteenpäin. Tämä on monien ihmisten kokema toistuva tragedia, kun työkyvyttömyyseläkehakemuksen läpisaaminen saattaa olla ikään kuin elämäntehtävä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Tiusanen totesi, työkyvyttö-

myyseläkkeen hylkääminen ja sen hakeminen voi olla tragedia, joka vaikuttaa koko loppuelämän. Työkyvyttömyyseläkehylkytapausten kanssa olen itse ollut tekemisissä 20 vuotta jatkuvasti. Tuhansien ihmisten kanssa olen käynyt läpi heidän tilannettaan ja yrittänyt neuvoa ja auttaa heitä, että he saisivat oikeutetun työkyvyttömyyseläkkeen. Eduskunta 70-luvun lopulla oli erittäin aktiivinen, ja voi sanoa, että jos katsotte työttömyyseläkkeiden hylkyprosentteja, sen työn tulokset näkyivät silloin.

Ed. Kuopan aloitteessa verrataan vuoden 1989 hylkäysprosenttia viime vuoden hylkäysprosenttiin. Oman kokemukseni mukaan työkyvyttömyyseläkkeiden hylkäysten kiristyminen alkoi vuoden 1989 kolmannella neljänneksellä. Se oli käytännön kokemuksesta saatu sormituntuma, ja sen myöskin hylkäysprosentit osoittivat. Kannattaisi katsoa, mitä on tapahtunut vuoden 1989 jälkeen. Tällä hetkellä tilanne on muuttunut jälleen täysin täysin kohtuuttomaksi. Tämä kymmenen vuoden kehitys, jossa hylkypäätökset ovat lisääntyneet ja eläkkeiden myöntäminen on kiristynyt, on päätynyt sellaiseen tilanteeseen, ettei tätä voi pitää enää millään tavoin kohtuullisena.

Kun meillä oli kesäkuussa tilaisuus suuren valiokunnan huoneessa, joka oli aivan täynnä, tuoleja piti hakea lisää, totesin siellä, että olen iloinen, että te kaikki olette tulleet. Tietysti siellä oli erittäin runsaasti myös kansanedustajia, ja monet kansanedustajat olivat ilmoittaneet olevansa huolissaan tästä asiasta ja valmiita toimimaan. Jatkoin, että tosiasiassa olen erittäin surullinen, että asia on tällaisessa vaiheessa, että kaikki laajat kansanedustajienkin joukot ovat havainneet tämän ongelman. Se kertoo, että ongelma on kärjistynyt. Mutta se, että niin monet kansanedustajat ovat nyt heränneet näihin ongelmiin, antaa meille mahdollisuuden saada joitain todellisia tuloksia aikaan tässä asiassa.

Seminaari oli hyvä. Siellä päästiin keskustelussa alkuun, ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ollut erittäin aktiivinen jo usean vuoden ajan, tehnyt hyviä esityksiä. Itse asiassa omien kantelujenikin pohjalta oikeusasiamiehet ovat lähettäneet valtioneuvostolle monia kirjelmiä, joista osa on toteutunut paremmin, osa huonommin. Esimerkiksi ristikkäisiä eläkkeitä koskeva ongelma lähes poistui eräässä vaiheessa, mutta jälleen se on laajentunut. Siinähän tietysti puhutaan suhteellisen pienestä määrästä, mutta ne ihmiset, jotka saavat tällaisen ristikkäisen päätöksen eli työeläkelaitos tai Kansaneläkelaitos, jompikumpi, myöntää ja toinen ei, joutuvat todella kohtuuttomaan tilanteeseen.

Apulaisoikeusasiamies kertoi seminaarissa toimenpiteistään, joita hän on esittänyt. Hän on esittänyt jatkuvasti sitä, että hylkypäätökset pitää paremmin perustella. Jossain määrin näin on alkanut tapahtua nimenomaan eläkelaitosten päätöksissä, mutta valitusasteiden päätökset ovat edelleen heikot. Apulaisoikeusasiamies on esittänyt, että vakuutusoikeuden resursseja lisätään, ja mitään ei ole tapahtunut. Tästä olen tehnyt raha-asia-aloitteen. Se on ainoa raha-asia-aloite, jonka olen tehnyt, ja toivon, että valtiovarainvaliokunnassa tätä asiaa käsiteltäisiin vakavasti. Valitusten nopeampi käsittely on oikeusturvan kannalta erittäin tärkeä asia, mutta kaikkein olennaisin asia tietysti on se, että hakemuksiin tulee oikeudenmukainen päätös eikä niitä hylätä perusteettomasti. Eläkelaitosten ratkaisukäytössä tulee saada muutos aikaan.

Apulaisoikeusasiamies on myöskin ministeriöltä edellyttänyt selvitystä yleensä valitusasteiden jäsenten jääviyksistä ja erityisesti lääkärijäsenten mahdollisista jääviyksistä tähän päivään mennessä. Todennäköisesti ministeriö on toimittanut tämän selvityksen. On mielenkiintoista nähdä, minkälainen se on.

Hallitusohjelmaan kirjasimme lauseen, että eläkejärjestelmien epäkohdat kartoitetaan. Tietysti ainoastaan ne neuvottelijat, jotka olivat sosiaalipoliittisia asioita käsittelemässä, tietävät, mitä kaikkia asioita siinä oli esillä. Ministeri Perho on käynnistänyt tämänkin asian, ja sitä käytännössä ryhdytään toteuttamaan. Ministeriössä ei tietysti ole kovin monta virkamiestä, jotka tuntevat eläkeproblematiikan juurta jaksain, mutta nyt tämä työ on lähtenyt käyntiin. Itse esimerkiksi olen tehnyt pitkän listan asioista, yksittäisen ihmisen kannalta usein suurista kysymyksistä, nimenomaan koko toimeentuloa koskevista kysymyksistä, mutta voi sanoa, että siinä mielessä pienistä kysymyksistä, että mielestäni tietyt lainmuutokset olisi helppoa ja erittäin välttämätöntä toteuttaa. Itse työkyvyttömyyseläkemääritelmiin mielestäni ei välttämättä tarvita muutoksia. Näillä samoilla pykälillä on 30 vuotta toimittu ja ylikin, ja eläkkeitä voitaisiin myöntää nykyistä helpommin.

Se, mikä on erityisen tärkeää ja mikä seminaarissa tuli erittäin usean kansanedustajan suusta, oli se, että voi sanoa, että ne mielipiteet olivat hyvin yhdenmukaisia. Ne oli muotoiltu vähän eri tavalla, mutta ne olivat hyvin yhdenmukaisia. Ne

vastaavat aika pitkälle myös sitä, mitä ed. Kuoppa esittää, että kaikissa epävarmoissa tapauksissa eläkelaitoksen olisi ennen päätöksentekoa otettava yhteyttä hakijaan ja tarvittaessa järjestettävä uusi tutkimus.

Mielestäni kaikissa tapauksissa, joissa tulossa on hylkäävä päätös, pitäisi eläkelaitoksen näin menetellä, jos se ei anna arvoa tutkimuksille, joita on tehty. Hyvin usein on tehty varsin perusteelliset tutkimukset, työkyvyn arviot useissa laitoksissa, kuten ed. Tiusanen tässä viimeksi kuvaili. Kun niille ei anneta merkitystä, voi sanoa, että kysymys on todella suuresta ristiriidasta, erityisesti silloin, kun on kysymys esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen Turun palveluyksiköstä. Nimenomaan eläkelaitoksen pitäisi ottaa vastuulleen työkyvyn arviointi ja kuntoutusmahdollisuuksien selvittely.

Tietysti ylipäänsä jo hoitaville lääkäreille ja työkyvyn arvioita ja kuntoutusmahdollisuuksia selvittäneille laitoksille pitäisi antaa suurempi paino kuin nyt. Myös asiakasyhteistyöryhmien lausunnoille pitäisi antaa aivan selkeä paikka, koska ne perustuvat usein hyvin pitkäaikaiseen, vuosienkin, tutkimukseen ja selvittelytyöhön.

Juuri nämä tapaukset askarruttavat, että vuosia vuosia ihmiset hakevat. Minulla on nytkin useita tapauksia, joissa eläkehakemus on tehty vuonna 92, vuonna 93, vuonna 94 ja edelleen ollaan tilanteessa, että eläkettä ei ole myönnetty. Asia on ehkä pyörähtänyt kerran tai pari vakuutusoikeutta myöten. Tässä kyllä vähän aikaa sitten tein kolmannen valituksen vakuutusoikeuteen. Tässäkin henkilö on saanut eläkkeensä, mutta kolme vuotta jäi väliin ja hän menetti niin sanotun tulevan ajan oikeuden ja eläke jäi loppuiäksi pienemmäksi. Myös tämä on mielestäni täysin kohtuuton tilanne.

Arvoisa puhemies! Näiden asioiden selvittely on lähtenyt mielestäni hyvin käyntiin. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja on ottanut myös aktiivisen asenteen, vaikka me emme ole varsinaisesti valiokunnassa sitä käsitelleet ja olleet mukana tässä työssä. Erityisesti Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ovat tehneet mielestäni hyviä päätöksiä. Kansaneläkelaitos on ryhtynyt toimenpiteisiin, joilla näitä ongelmia on ryhdytty selvittämään. En käy sitä tässä pidempään esittämään.

Mielestäni tämä asia on erittäin tärkeä ja muutoksia tulee saada aikaiseksi. Siihen löytyy useita keinoja. Ne ovat jo hyvin lähteneet liikkeelle, mutta todella paljon enemmän vielä tarvitaan.

Ed. T i u s a n e n : Herra puhemies! Haluaisin todeta ed. Stenius-Kaukosen toiminnasta sen, vaikka tämä nyt ei mikään keskinäisen kehumisen kerho olekaan, että myös varsin useita potilaita, ja itse tiedän muutamia ihan konkreettisesti, hän on pystynyt auttamaan. He eivät ole missään tapauksessa edes hänen vaalipiiristään, vaan ihan muualta Suomesta. On kyllä sillä tavalla tässä maassa, että kansanedustajia on ei ainoastaan ed. Stenius-Kaukonen, vaan muitakin, jotka ovat olleet täällä pitkään, puhujaa paljon pitempään, jotka ovat tämän asian kanssa olleet liikkeellä ja saaneet myös hyvää aikaan. Ed. Stenius-Kaukonen sai omalla aktiivisuudellaan myös sellaisen tilanteen aikaiseksi, että kolme vuotta varsinaisessa työkyvyttömyyseläkepäätösruletissa mukana ollut potilas sai sitten erilaisten vaiheiden jälkeen ja ed. Stenius-Kaukosen aktiviteetin kautta eläkkeen. Tämän haluan todeta ihan selkeästi pöytäkirjaan, että näin tapahtui ja on tapahtunut. Se on aiheellista mielestäni.

Toinen asia: Tuo mainittu kesäkuun seminaari suuren valiokunnan valiokuntatiloissa oli hyvä, ja on varmasti aiheellista jatkaa tällaista toimintaa.

Lopuksi totean, että todella laajasti kansanedustajat ovat tässä mukana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7) Laki sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 92/1999 vp (Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8) Laki pienyritysten jakamattoman tulon verotuksesta

Lakialoite LA 103/1999 vp (Olavi Ala-Nissilä / kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

9) Laki lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 104/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10) Laki työttömyysturvalain 22 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 105/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11) Laki rikoslain 21 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 106/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

12) Laki tuloverolain muuttamisesta

Lakialoite LA 107/1999 vp (Olavi Ala-Nissilä / kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 37/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 6/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laiksi velkakirjalain 5 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 52/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 7/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 20.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen